

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:
 Egy évre 24 korona.
 Egy hónapra 2 korona.
VIDEKEN:
 Egy évre 28 korona.
 Egy hónapra 3 k. 40 f.
HIRDETÉSBEK:
 4-masodnapos helytől kezdve egy sorozat 30 fill.
 Minden közzétételéért 16 fillér.
 Helyismeret sora 40 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyetem
 vasúti palotájában
 TELEFON-SZÁM: 221

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvénytársaság.
 József főherceg-ut 23. sz.
 TELEFON-SZÁM: 151

Arad, 1908.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
 STAUBER JÓZSEF.

Péntek, július 3.

Mai számunk főbb közleményei:

- Vezércikk: Tíz percent.
- A végrehajtási novella.
- A város köztisztviselése.
- Pörvezetés közszolgálat.
- A Népszínház végnapjai.
- A gazgyári sztrájk.
- Vigyázat adófizetők felé.
- Az Eulenburg-pör.
- Szerepel a néppárt.
- Csernoch püspök Torontálban.
- A férj hibájából.
- Téma: Védekezés a bűn ellen. Írta: Cesare Lombroso.

Tíz percent.

Arad, július 2.

Az aradi pénzügyigazgatóság ma átküldötte az adókiivetésre vonatkozó javaslatokat a városhoz. Az iparos, kereskedő, ügyvéd, orvos és egyéb „haszonhajtó foglalkozáson élő” ember nekieshetik, s kibővíthetők az iverköl: többre vagy kevesebbre becsülték az ő adózó képességét, mint három esztendővel ezelőtt?

Minden bizonynyal többre. Olyan adóreferenseket, akik adó-leszállítást javasoltak volna, aligha látott valaki. A királyi ügyészek tisztéhez hasonló ez. A királyi ügyészek nem kötelesek minden esetben vádolni, a legtöbbször mégis azt teszik. Az adókiivetésnek szintén nincs egy értelme az adóemeléssel, s az adókiivetés majd mindig az adóemelést jelenti.

Ezuttal, azt haljuk, a városhoz átküldött adókiivető iverköl átlagban *tíz százalékos adóemelést tartalmaznak*. Alapos átte-

kintés nélkül ezt megállapítani bajos. Tehát lesz, akinek többet, lesz, akinek kevesebbet jelent százalék szerint azt adóemelés. Mégis fogadjuk el alapul a tíz percentes átlagszófolást.

Kövér esztendőben, amikor a dus termés az ipari virágzással ölelkezik össze, amikor a tőke forrásaiból bőséggel árad az olcsó pénz a vállalkozásokra, amikor az egész ország a biztos gazdasági jövő bekövetkeztét érzi, nem is lehetne sokallni ezt a tíz percentet. A vig üzletmenettől jókedvre hangolt kereskedő az mondaná: keressen az állam is. Az államnak is fokozódnak az igényei: hát kapja meg az is a fizetésjavítást.

Azonban szeretnők azt a pénzügyi titkárt látni, aki megtudja állapítani, hogy Magyarországon ilyen időket élünk. Ép azokat a foglalkozásokat, amelyeket a most küszöbön álló adókiivetés magába fog, a me próbáltatások egész sora látogatta meg a legutóbbi esztendőben. Csak azt kell fölemlitenünk, hogy a magán-építkezés Aradon teljesen szünetel, a vármegye szántóföldjei a közepesen is alul járó, gyöngye termést adnak, a kereskedőket felülről egyformán nyomja a nagyipar és a pénz kartellje, míg alulról az adósaikat az új törvény megszabadítja a fizetés kötelezettségétől, — hát ez nálunk a gazdasági állapot. Egy foglalkozás volt eddig kedvezőbb helyzetben, az ügyvédeké, akik eddig a jövedelmüknél aránytalanul kevesebbet adót fizettek. Most már azonban, legálább Aradon, az ügyvédi kereset is annyira rosz-

szabodott, hogy ennek hatása alatt most már a régi adót is igazságosnak kell tekinteni. Az adóemelésnek, a legkisebb mérvű adókiivetésnek tehát semminő jogcíme nincsen.

Sejtjük az adó-javaslatokba foglalt tíz percentes adóemelésnek értelmét. Az adókiivetés, a mai formájában: alku. Legalább az az általános felfogás, hogy mindenki annyi adót fizet, amennyire azt az adókiivető bizottság előtt le tudja alkudni. Az aradi pénzügyigazgatóság, amely aligha tarthatja az időt arra alkalmasnak, hogy általános adóemelést rendezzen és amelyről az eddig tapasztaltak után nem tehetjük fel, hogy pusztán tulbulzgalomból igyekezzék nagyobb adó-kontingenst teremteni, bizonyára azt a tíz százalékot csapta az eddigi adóhoz, amelyet le lehet és le fognak disputálni. Így szelidebben festene a dolog, de így se igazságos. Azt a tíz százalékot, amelyet az iparosok és kereskedők jogosan és igazságosan lealkudhatnak, már a mai adóból lealkudhatják, nem pedig egy fölemelt adóból. A kereseti viszonyok nemcsak hogy nem javultak, de nem is maradtak változatlanok. Az adónak is párhuzamosan kell járni azokkal.

Meg fog tehát kezdődni az adó-bíraskodás több hetes folyamata. Megelégedéssel vesszük tudomásul, hogy az idén az eljárást több okos újítás teszi az előző éviéktől elütővé. Lehetővé teszik, hogy minden adózó megjelenjék adója megállapításánál, amikor ezeket nem csupán általánosságban tartott hírlapi közlésekkel, hanem külön, személyre szóló értesítések

Védekezés a bűn ellen.

Írta: Cesare Lombroso.

A hosszú és gyakran szomorú küzdelemben, melyet egyenlővá munkám ideje alatt a gonoszterv természetéről megalkotott nézetem terjesztése érdekében folytattam, egy kérdés foglalkoztatott leggyakrabban: annak a megismerése, vajjon sikerült-e tanulmányaimmal a teóriák bűnköréből kilépni s mennyiben váltak gyakorlati értékké ezek a teóriák s milyen befolyással voltak a bűnkö meggátolására irányuló rendszabályok keretein belül.

Már véleményem szerint ez az a sokat vitatott pont, mely a közönséget leginkább érdekli. Sajnos, bizonyított tény, hogy néhány esztendővel ezelőtt — melyek Svédországban, Svájcban, Észak-Amerikában előfordultak — minden rendszabályt elhívták, vagy pedig nem bizonyultak elégségesnek azok a rendszabályok, melyeket a törvényhozás és büntetőrendszer területein alkalmaztak, hogy a bűnesetek számát csökkentse. A statisztika adatai szerint a bűnesetek csaknem mindenütt növekedtek s nem állanak arányban a lakosság szaporódásával.

Ennek oka abban a körülményben találok, hogy a bűnös üldözése ma még csak akkor bontakozik ki valójában, amidőn a bűnös már javíthatatlan. Ha a gaz az egész mezőn felburjánzott s mag már nem terem meg benne, — csak akkor fognak hozzá a talaj felszárításához. Az elítéltek, akik évek során át ültek fog-

házban, vagy börtönben, okvetlenül vissza fognak esni a bűnbe; a visszaeső bűnös kérdés mindinkább fontosabbá válik a kriminológusok, szociológusok és a civilizált társadalom e.ö.É. És a tény természetesen következménye a mai hibás törvényeknek, melyek a bűnt mint olyant büntetik, anélkül, hogy számot vetnének annak egyéniségével. Azt hiszem, hogy társalm nem fognak ebbe a tévedésbe esni. A többi irányokkal ellentétben, amelyek a bűnesetek bizonyos formáit bizonyos megszabott büntetéssel sújítják, arra törekedtem, hogy a bűnt mint természetes jelenséget tanulmányozzam; kutattam ezeknek az okait, keletét, épp úgy, mint az orvostudomány patológusa kuaiaja, vajjon milyen körülmények között támadt s fejlődött a betegség.

Ha megtaláltuk az okokat, amelyekre vissza vezetnek a bűnök, akkor küzdhetünk s védekezhetünk ellene.

Bizonyos, hogy amíg ember él a földön, bűnök is lesznek, épp úgy, mint ahogy határu emberak vannak Albióban; ugy értem ezt, hogy lesznek mindig született bűnösök, akikben már benne csirázik a kegyetlenség és a bűn hajlama, akiknek gondolkodásmódja, érzelmei a normális emberektől eltérő. Ezknél nem lehet terápiát felállítani. Kegyetlen rendszabály ellenük az volna, ha megölnek őket, vagy intézetekbe csuktatnók, hogy a visszaeséstől megóvjuk őket, mert a visszaesések tudvalevőleg nagyon szaporítják a bűnesetek szá-

mát. De ezen született gonosztervök mellett, akik harminc-negyven százalékát foglalják le az összes bűnösök statisztikájának s akiknél a bűnös hajlam született vagy szerzett anó nállakot (alfess, agyrázkódás stb.) áll, — van egy más fajtája is a gonosztervöknek: az alkalmi bűnös. Ezeknél a bűnrevaló hajlam nem olyan ellenállhatatlan, mint az előbbieknél, mert ezek bizonyos s különböző okok: rossz példa, nevelési hiány, alkoholiszizmus, nyomor, rossz rablás stb. folytán csábítanak a bűnre. Ezek ellen az okok ellen sikerrel küzdhetünk.

E ső sorban elejét vehetjük az elhagyott, árva, beteges s rosszindulatú gyermekeknek. Ezek a bűn igazi jelöltjei, akiket a nyomor, éhség, a nevelési hiány előbb vagy utóbb bűnre csábít. Különbben ha még csirájában van meg bennük ez az ösztön könnyű szírral kiteríthető belőlük. Ezért állította fel London és Gelf azt a sok gyermekotthon, gyermekvédelmi hajlékot, hogy a bűnesetek számát csökkentse. Ma minden nagy város ennek a két városnak példáján indult el s látott komolyabban ennek a kérdésnek megoldására. Az állam kötelessége teszi az oktatást s a társadalom is megmozdult, hogy a proletár gyermekek felügyeletét — az iskolán kívül — ellássa az alatt az idő alatt, amíg ezeknek a gyermekeknek a szülők gyárakban s műhelyekben dolgoznak. Csaknem minden állam törvénye előírja azt a minimális életkort, melyen alul munkába nem léphet a gyermek, épp úgy meghatározza a maximális munkaidőt is. Saj-

utján tudatják, hogy adóját mikor fogják tárgyalni. Kinek-kinek tehát a maga iránt való lelkiismeretességétől függ, hogy az érdekei ellen hegyezett támadással szemben védekeznek.

A védekezés eredménye pedig azok becsületérzésétől függ, akik az *adókivető bizottságnak tagjai*. Nem lehet ezeket elég nyomatókkal figyelmeztetni arra a kötelességre, amelyet ezzel a kétségtelenül nehéz tiszttel magukra vállaltak. De ha vállalták: legyenek annak emberei is. Ők, az adókivetés bírái, álljanak résen, amikor polgártársaik legközvetlenebb anyagi érdekeiről van szó. Az adókivetés mai rendszere, a mely sajnos, utolsó alkalommal fog érvényesülni, módot ad nekik, hogy az adóreferensek esetleges tulbuzgalmával, kémkedő jövedelem-kutatásával és szertelenségeivel szemben az igaznak érvényt szerezzenek.

Szeretnők, ha nem lenne nehéz dolguk; ha az előadói székeken a méltányosság, a megértés, a békés szándék foglalna helyet s nyilatkoznék meg a tárgyalások folyamán. A súlyos idők, amelyek a magyar gazdasági életre neheztedek, az államnak és az állam tisztviselőinek kell elviselhetővé tenni. És ennek egyik eszköze: az igazságos, helyes mértéket tudó adókivetés.

Tiltakozás egy pápai enciklika ellen. *Balassagyarmatról* jelentik: A nógrádi ág. hitv. ev. egyházmegye közgyűlése, amelyen id. *Laszkáry Gyula* egyetemes felügyelő és *Balák Frigyes dr.* püspök is részt vettek, *Beniczky Árpád* országgyűlési képviselő és *Hirk János* főesperes elnöklésével foglalkozott a pápai brevével, mely kimondja, hogy a protestáns papok által megáldott vegyes házasságok érvénytelenek. *Sztranyaszky Sándor dr.* surányi felügyelő beszédet mondott, melyben azt hangoztatta, hogy a pápa által kibocsátott, a vegyes házasságból született gyermekek törvényteleneknek való kimondását és a vegyes házasságnak ágyassággá való minősítését tartalmazó enciklikája ellen fel kell, hogy emelje az egyházmegye tiltakozó szavát és kifejezze megbotránkozását afelett, hogy a sötét középkorba illő, minden

nos, ezek ellen a törvények ellen sok helyütt vétének. Azonkívül számos filantróp intézet alakult, amelyben kézművességre tanítják a gyermekeket. Igen hathatóságos ezen a téren az Árv. házak praktikus berendezése s a gyermekmenhelyek.

Csodálatos intézmény, amely mintaképül ajánlítható, a Barnardo-intézet Londonban. Az az intézet egy maga sok ezer gyermeket tartott vissza a bűn örvényéből, mert benne ép a legnagyobb szegények, az alkoholisták, az elítélt bűnösök gyermekei találhatnak otthonra.

Ebben a menhelyben ép az a egyszerű, hogy husznál több gyermeket nem engednek lakni egy „otthonban”, nehogy az iskolák kaszárnyaszerű berendezésére emlékeztessék a bentlakókat. Ily módon a családi élet illuzióját is nevelik a gyermekekben. Azonkívül alaposan megfigyelték a gyermekek hajlamait, képességeiket s olyan munkához állítják őket, mely hajlamuknak leginkább megfelel. De Barnardo tovább megy. Mivel a gyermekek nagy része degenerálódott szülőktől származik s ennek folytán jobban ki vannak téve a kisértésnek, arra törekszik, hogy ezek a gyermekek még fokozottabb mértékben elkerüljék azokat a befolyásokat, melyek könnyen megingathatják erkölcsi érzéküket. Ha felnőttek, nagy részük Kanadába viszik, ahol a felül életcsöndje, nyugalma és szorgalmas munkája következtében az emberi társadalomnak hasznos tagjaivá válnak.

Mr. Barnardo egész életükön át szemmel

nemesebb emberi érzést sértő rendelkezések a műveltség mai korában napvilágot láthattak. Arra kéri az egyházmegyei közgyűlést, hogy tiltakozó indítványát juttassa el az egyházmegye közgyűlése elé a kerület útján és kérje fel arra, hogy tegye meg a szükséges lépéseket és haason tekintélyével oda, hogy a magyar kormány részéről nemcsak a protestánsok ellen irányuló, de a hazai törvényeket és morált is mélyen sértő pápai rendeletekre a méltó válasz megadassék. A közgyűlés az indítványt magáévá tette.

A végrehajtási novella.

A képviselőház ülése.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Budapest, július 2

A néppárt antiszemizmussal fenyegetődik. A Ház ülése előtt *Rakovszkyék* a folyosón patogtak s elhatározták, hogy a tegnapi incidensért kellemetlenkedni fognak *Návaynak*, zárt ülést azonban nem kértek.

Rakovszky István, a Ház második alelnöke patogott a kormány ellen.

— A kormánynak — mondta gunyos neveléssel — minden javaslat sürgősségénél megvolt a maga házi asidaja. A szeszadójavaslatnál *Leipzigert*, a birtokrendezésnél *Grödel*.

— És a végrehajtási novellánál? — kérdezte valaki.

— Ott az összes zsidók! — felelte sietve a második alelnök.

A tegnapi ülés dolgát egyébként *Beniczky Odön* tette szóvá az ülésen s itt élesen támadta *Návay Lajos* alelnököt. Itt volt határozatképtelenség is, negyed órai szünet is s kipirult arcúcal tért át a Ház a napirendre.

Návay Lajos alelnök az ülésen. *Hammersberg László* jegyző felolvasta a tegnapi ülés jegyzőkönyvét.

Beniczky Odön néppárti a jegyzőkönyv hitelesítésének szót. A jegyzőkönyv nem fejezi ki világosan a tegnapi házszabályvitát. A második alelnök ur...

Felkiáltások: Micsoda második alelnök? — Ilyen nincs!

(Hibás jegyzőkönyv.)

Beniczky Odön: *Návay* alelnök működésének az volt a súlypontja, hogy alelnök társát inkollégálisan, tapintatlan módon...

kíséri őket s a statisztika adata szerint ezer közül egy bűnös akad.

A bűn ellen a gyermekvédelemnek ezt a módját tartom leghathatósabb eszköznek.

Munkára nevelni a gyermeket s meguntatni vele az iszákosságot: ez a gyermekvédelem két sarkalatos tétele.

Az alkoholizmus elnyomása a legfőbb rendszabály, melyet a bűn terápiájánál alkalmazunk. Mert az alkoholizmus a bűn egyik legrettenetesebb faktora. Első sorban az örökösített megterhelést fokozottabb mértékben tünteti fel, másodsorban az iszákosság leggyakrabban bűnre vezet, végül a pálinkás lebujság valósággal tanyái a bűnösöknek, akik itt készítik elő a bűn elkövetését s osztozkodnak a szákmányon.

Ha az alkoholizmust meg lehetne szüntetni, eltűnnének egyszerre a bűnök legbrutálisabb s legvérgangosabb jelentkezései. Az iszákosság tehát ép olyan nehéz probléma, mint maga a kriminalitás.

Svédországban — különösen pedig *Göteborgban* — kitűnő, modern eszközökkel értek célra az alkoholizmus leküzdésében. *Göteborgban* ugyanis a városi tanács támogatásával egy bizottság alakult, mely az összes korcsmákat saját kezelésébe vette át. Természetesen éveken át tartott, míg ezt keresztül vihették, de végre is elérték azt, hogy az alkohol kímérése kezükben van. Első sorban megjaví-

Elnök: Ezt a hangot nem engedem meg. Az elnök eljárását nem lehet kritizálni.

Beniczky Odön: A jegyzőkönyvből nem tűnik ki világosan, hogy a végrehajtási novella is fel van e véve a mai napirendre, vagy csak a birtokrendezési törvény. Kérem ennek megáldapítását és egyúttal a határozatképtesség korstatálását. (Nagy zaj.)

Elnök: Kijelenti, hogy teljesen szabályszerűen és korrektül járt el tegnap és a jegyzőkönyv is kifogásmentes. Természetes, hogy a végrehajtási novella fel van e véve a napirendre. Szavazás előtt megszámláltatja a Házat.

A jegyzők jelentik, hogy csupán 53 képviselő van jelen.

Az elnök az ülést tízenöt percre felfüggeszti.

Szünet után

Beniczky Odön: A jegyzőkönyvre vonatkozó indítványát visszavonja.

(Ki az első alelnök?)

Bozóky Árpád: A házszabályokhoz kért szót. Ezek szerint az alelnökök között nincs különbség. Mégis egy idő óta ilyen megkülönböztetéseket hallunk: első alelnök, második alelnök. Kéri az elnökséget, hogy a házszabályokkal ilyen módon való játéknak vessen gátat.

Elnök: Mi alelnökök pontosan teljesítjük kötelességünket, s egyáltalán nem törődünk azszal, hogy egyesek milyen címmel jelölik meg a Házban viselt tisztségünket. (Helyeslés.) Egyben megnyugtatom a képviselő urat, hogy ilyen irányú felszólalás köztem és alelnöktársam között soha sem fogja megbontani a harmóniát. Egyben jelentem, hogy *Szerecsényi György* képviselő ur a gázgyári munkások sztrájkjára vonatkozólag sürgős interpellációt jelentett be s kéri a Házat...

Felkiáltások Nem adjuk meg!

Elnök: ... hogy azt vegye tudomásul. Én az ügy sürgősségére való tekintettel elfogadtam, s indítványozom, hogy fél kétfőkor térjünk rá.

A Ház az elnök indítványához hozzájárult. Következik a végrehajtási novella folytatódó tárgyalása.

(A végrehajtási novella.)

Nagy György a javaslatot elfogadja. Nem azért teszi ezt, mert talán tökéletes, hanem mert hibát nem szárnyalják túl jó tulajdonsággal. Sérelmesnek tartja a törvénynek azt a részét, amely a könyvtárak lefoglalására vonatkozik. Az a része is helytelen a törvénynek, amely szerint az Ausztriában megilletett követelésekre itt Magyarországon minden felülvizsgálat nélkül rendel el a végrehajtást. Feleslegesen még ilyen törvény által is jobban hozzá fűzni

tették a szesz italok minőségét, szabályozták az elárulást s csak a nap bizonyos óráiban mérnek ki italt. Hozzászóltak a korcsmák látogatóit, hogy üres gyomorral ne igyanak szeszt s a korcsmákban tejet, kávét és teát igen olcsó áron lehet kapni.

A tiszta jövedelmet pedig — az alkoholizmus leküzdésére fordítják. Előadásokat, felolvasásokat rendeznek, könyvtárakat állítottak föl, ahova a munkások ingyen járhatnak, test-edző játékokat rendeznek a szabadban, ami által elvonják a közönséget a korcsmázástól. Huszonöt év alatt kétharmadával apadt *Göteborgban* az alkoholfogyasztás.

A bűn elkerülésére még számos intézkedés vár, amelyek a szociológia és gazdasági intézmények körébe vágnak.

Ausztráliában, ahol a gazdasági viszonyok különösen rendezettek, a bűn szűnőfélben van.

A nyolcórás munkaidő, a törvényileg megállapított békebíróság, amely ipari és más munkáskérdésekben dönt, a magasabb munkadíjak nagyban hozzájárultak a bűnesetek csökkenéséhez.

Meg kell még emlékeznem azokról a bűnösökről, akik szenvedélyből követnek el bűnt, ezek főleg a politikai bűntények elkövetői. Egyetlen gyógymód ezek számára — a szabadság. A politikai bűnösök száma Oroszországban a szabadság híjjából kifolyólag óriási mértékben megnövekedett.

az országot ahhoz a megfertőzött államhoz, ahonnan csak baj és csapás háramlik ránk.

Elnök: Kű földről lévén szó, tessék megválogatni a kifejezéseket.

Nagy György: Ausztriaról beszéltem.

Elnök: Az mindegy.

Nagy György: Belátja, hogy helytelenül fejezte ki magát, tudnillik nagyon enyhe kifejezést használt.

Elnök: Nagy György képviselő urat ezért rendentestítom.

Nagy György: A nyugdíjasok és özvegyek nyugdíját az új törvény nem óvja, e téren is a régi állapotot kell fenntartani.

Eber Antal: Híabavaló dolog.

Nagy György: Eber Antal, akit az isteni gondviselés egy nagy bank élére állított...

Bródy Ernő: Az isteni gondviselés és a jelzálog bank. (Derűtség)

Nagy György: ...nem ósmeri az özvegyek és nyugdíjasok szorult helyzetét. Reméli, hogy a felhozott kifogásokat a Ház megtámasztja és hozzájárul azok reparálásához. Ebben a reményben elfogadja a javaslatot.

Kelemen Samu: Arra utal, hogy a javaslat helyes intézkedéseket, helytelen intézkedésekkel szándékozik megvalósítani. Nagyon óvatosan kell a törvénynek megállapítani a fizetési képesség határát, mert nem szabad fizetési képtelen embereket, jogilag fizetési képtelennek nyilvánítani. Az adós és hitelező érdekelt között erkölcsi és dinamikai összefüggést kell teremteni.

Lényeges kifogása a javaslat ellen azért van, mert ez a javaslat a tizekét holdnyi föld felszerelését kivesszi a foglalás alól. Ez azt fogja előidézni, hogy a gazdának egyenesen a birtokára mennek rá a hitelezők. A kérdés megoldása az volna, hogy a fundus instructust az ingatlan tartozékának mondanák ki. A végrehajtási eljárásról szólva kijelenti, hogy az ügyvéd közbenjárását a végrehajtásoknál egyáltalában nem tartja helyesnek és fenntartandónak. (Zajos helyeslés) Nincs ez a tatárjárás, amely az ügyvédi kar erkölcsi tekintélyének annyit értett volna, mint a végrehajtásban való közreműködés. Az átmeneti kérdésben megiegnének tartja, hogy annak szabályozását a javaslat a végrehajtó hatalomnak kívánja átengedni. Ez a gyakorlat sebet ütne az alkotmányos. Ebben a formában nem fogadja el a javaslatot.

Simonyi-Semadam Sándor Kelemen Samuval szemben megjegyzi, hogy a földművesnek épügy szüksége van hitelre, mint a kereskedőnek és nem kell azt hinni, hogy a törvény csökkenteni fogja a hitelt. A kisbirtokra nézve hibája a javaslatnak, hogy nem szünteti meg azt az állapotot, hogy a tönkrement adósoknak kell fizetni a pert, végrehajtást, ügyvédi stb. költségeket. Ha Kelemen helytelennek tartja, hogy az ügyvéd részt vesz a végrehajtásban, ezzel nagy igazságot mond. Államostani kell a végrehajtásokat, ezenfelül be kell hozni a végrehajtást szenvedőre nézve az esküt, de úgy, hogy vallási eskű legyen.

Mezőfi Vilmos: El kell törölni az esküt.

Simonyi-Semadam Sándor: Nem kell megijedni a tömjén öl.

Olaj Lajos: Sokan élnek hejőle.

Simonyi-Semadam Sándor: Már azok, akik itt Budapesten a végrehajtást szenvedők legnagyobb része huncut. (Nagy derűtség.) Ezekre nézve kötelezővé kell tenni a rituális esküt. (Elnök helyeslés a néppárton.) A törvény életbe lépésének határidejét szűlő nem halasztandó el. A javaslatot egyébként elfogadja.

Németh Imre: A magánbiztosítók érdekében a foglalás körül ugyanazokat a szabályokat akarja életbe léptetni, amelyeket a közbiztosítókra nézve terveznek.

Rakovszky István: Voltak olyan felszólalások, hogy: nem fogadom el a javaslatot, de azért beumaradok a pártban. Tehát az ellenzéki kecske is jölklik, a kormánypárti káposzta is megmarad. (Nagy zaj és ellenmondások) Ő és elbarátai csak szűl a feltétellel fogadják el a javaslatot, ha az igazságügyminiszter Simonyi Indítványát magáévá teszi.

Felkiáltások: Mi lesz a koalícióval?

Rakovszky István: A javaslatot azért hozzák ide oly lázas sietséggel, mert azt mondták, hogy rendkívül sürgős. Ezt szűlő is akarja akceptálni, amde most arról értesül, hogy az igazságügyminiszter bele akar egyezni az olyan oldalakba, hogy az eddigi kötelezettségeire

nézve még egy esztendőig a régi törvény maradjon életben. Akkor mi szükség volt a sietségre? Nézete szerint igen nagy és fontos dolgban és szociális érdekű kérdésben logadozni nem lenne szabad. Midőn azt látja, hogy még ilyen fontos törvényjavaslat parlamenten tárgyalásába is oly mélyen belenyulnak azon érdekek, amelyekkel szemben védeni akarják a szegény népet, a szűlő és elbarátai nem fognak beleegyezni abba, hogy a törvény életbe léptetésének határidejét kitolják.

Elnök ezután megállapítja a napirendet, majd pedig Samrecsányi György terjeszti elő interpellációját a gásgyári sztráik ügyében. Az interpellációt és a minisztereink válaszát a napunk más helyén közöljük. Ezen az ülés véget ért.

Pörvesztes község.

Az aradi törvényszék ítélete.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 2.

Érdekes perben döntött ma az aradi törvényszék egyik felsőbbvitelei tanácsa. A per Paulis község és a községi kocsmma bérletje között folyt immár két éve. A község ugyanis 1906 ban bérbe adta a tulajdonát képező kocsmát Csont Lajosnak, aki kétszázhuszonöt korona óvadékot tett le a községi előjáróság kezébe. Ezzel szemben a községi előjáróság kötelezte magát, hogy a rozoga épületet, a melyben a kocsmma áll, renováltatja. A község azonban a kötelezettségét nem teljesítette, az épület továbbra is a régi dűledző állapotban maradt.

Ezkor történt, hogy Károlyi Gyula gróf főispán a községben járván, ott haladt el a kocsmma helyiség mellett és az egyik ablakpárkány éppen a fejére zuhant. A főispánnak komolyabb baja nem történt, de Csont Lajost ez az eset arra bírta, hogy nyomban kiköltözött a helyiségből és az épület kulcsait vissza küldte a községi előjáróságnak, kijelentve, hogy a bérleti viszonyt a község szerződésszegése miatt megszüntetnek tekinteli.

Egyidejűleg visszakövetelte a kétszázhuszonöt korona óvadékot s midőn a község vonakodott ezt kiadni, Morár Valér dr. máriaradnai ügyvéd útján keresetet indított a község ellen a kaució iránt.

A máriaradnai járásbíró, ahol a községet Keresztes Gyula dr. vármegyei főügyész képviselte, a bérlet keresetével euasította, azzal az indoklással, hogy a kaució a szerződésben foglalt kötelezettségek biztosítására szolgál és helyt adott a község viszontkeresetének, köteleve Csont Lajost még egy negyed évi bérösszeg megfizetésére.

A bérlet felbontása folytán az aradi törvényszék az első bíróság ítéletét megváltoztatta, a bérleti viszonyt megszüntetnek mondotta ki és a viszontkeresetet elutasította, de az óvadékra vonatkozólag helybeahagyta a járásbíró rendelkezését. Csont a törvényszék ítélete ellen felülvizsgálattal élt és így került az ügy a nagyváradi kir. ítélőszűlba elé, amely utasította a törvényszéket, állapítsa meg, vajjon az épület már a bérlet átvételkor rozogant állapotban volt-e s kit terhel e körül mulasztás, az előző, vagy a legutóbbi bérletre.

A törvényszék ennek folytán Ribiczey Ferenc elnöklésével ma újból foglalkozott az ügygel. A mai tárgyaláson a község képviselőiben Keresztes Gyula dr. főügyész, Csont Lajos képviselőiben pedig Lengyel Gyula dr., Morár Valér ügyvéd helyettese jelent meg. A törvényszék a bizonyítási eljárás és a megtartott szakértői szemle során megállapította, hogy az épület már régebben rossz karban van, úgy-

annylira, hogy csak újraépitéssel lehet a bajokat megszüntetni. Ezek után a bíróság Csont keresetének helyt adott és kötelezte a községet a kétszázhuszonöt korona óvadéknak és az összes perköltségeknek megfizetésére.

A község jogi képviselője az ítéletben nem nyugszik meg és az ügyet a tábla döntése alá fogja terjeszteni.

A város közvilágítása.

A villamos társaság újabb ajánlata

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 2.

A közvilágítási kérdésében felmerült differenciák egy részük oszló ítéletben vannak. Az aradi villamosági részvénytársaság igazgatója ma délután Varjassy Lajos polgármesternek átnyújtotta ismét beadványát. Az ebben foglalt feltételek a közlekedési bizottság legutóbbi ülésén elhangzott kívánalmak tekintetbe vételével vannak egybeállítva s így remélhető, hogy a holnap délután négy órakor ülésző vegyes bizottság, mely a jogügyi és közlekedési ügyi bizottság tagjaiból áll, akceptálul fogja a részvénytársaság ajánlatát. Ha ez megtörténik, akkor a társaság ismét tíz esztendőre köt szerződést a várossal s a közvilágítás megjavul. Annyit elért a város az új szerződésben, hogy az ipari áram szolgáltatása ezután nem csak papíron lesz meg, hanem a városágos szükségleteinek megfelelően szállítani is köteles lesz a társaság.

Megirtuk, hogy a közlekedési bizottságban az az általános felfogás került tulsúlyra, hogy az aradi villamos részvénytársasággal keresni kell a megegyezést és a bizottság minden tagja magáévá tette Reisinger Sándornak azt a kijelentését, hogy szívesen köt tíz esztendőre is szerződést, ha az ipari áramot négy fillér maximális áron szállítja a társaság. Ezzel szemben állott az albizottság propositiója, mely nem kért ugyan ipari áramot, de csak öt éves szerződés kötést ajánlott. A plenum Reisinger javaslatát fogadta el s erről átirattalag értesítette a részvénytársulatot.

Erre az átiratra felele ül adta be ma Fényes Dező igazgató az újabb propositiókat, melyeket az alábbiakban ismertetünk:

A társaság kötelezi magát arra, hogy a közvilágításra szükséges villamos áramot hektowattként három egész harminchárom század fillérért szállítja abban az esetben, ha a város kötelezi magát arra, hogy évente hatszáz ezer hektowatt áramot fogyaszt.

A második pontban ajánlott és a lámpák kicserélésére vonatkozó feltételnek tárgyaláza előtt a jogügyi bizottság tagjait megkérdezi Varjassy polgármester arra nézve, vajjon a társaság alapszerződésének értelmében meg akadályozhatja-e azt, hogy a város a főkébel mentén Volfram rendszerű lámpákra cserélje ki a mai égőket.

A társaság ugyanis kijelenti, hogy hozzájárul a Volfram-lámpáknak a vezetékre történendő felszereléséhez, ha az a város költségén történik. Az ily lámpák helyébe 8-3 darab 100 gertyafényű Volfram-lámpát alkalmaz.

Hajandó a társulat kiterjeszteni az áram vezetékét ha a létesítendő új hálózat minden száz méterére legalább 1500 hektowattnyi új fogyasztást biztosít a város. Az új vezeték fenntartása a társaságot terhel.

A lámpák felgyújtásáért és eloltásáért kéteserhatóság koronát kérnek. Ezenyt kaptak eddig is.

Az ipari áram szállítására vonatkozólag a következőket jelenti ki a társaság: A jelenlegi

és ezután létesítendő vezeték mentén hektowattként négy fillérvnyi maximális egység ár mellett bármely ipartelepnek szolgáltatnak áramot a felszólítástól számítandó 15 nap alatt, a kábelhálózat mentén pedig minden megszakítás nélkül éjjel és nappal lesz áramszolgáltatás. Minthogy a közvilágításra szolgáló vezeték méretei nem alkalmasak az ipari áram vezetésére is, ezért hajlandók a közvilágítás céljaira létesített jelenlegi vezetékeket megfelelőleg átalakítani és azok mentén is négy fillérvnyi ipari célokra éjjel és nappal szakadatlanul villamos áramot szolgáltatni, ha az átalakítandó vezeték rész száz méternyi hosszára legalább is egy lóerőnyi berendezésnek egy éven át háromezer órányi időlg való igénybevétele biztosított.

Ezek a feltételek, a legutolsó kivétellel mind a közlekedési bizottság óhaja szerint vannak megállapítva s holnap délután négy órakor tartandó ülésén fog velük a bizottság foglalkozni.

A férj hibájából.

Egy aradmegyei urinó válókeresete.

Mert nemcsak kenyérrel él az ember...

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 2

Pikáns háttérű válóper aktái fekszenek most az aradi törvényszék előtt. A házasság megsemmisítése iránti keresetet egy aradmegyei földbirtokos neje adta be férje ellen. A válás oka röviden az, hogy a férj képtelen megfelelni hitvestársi kötelességeinek.

A kereset részletesen elmondja a házasság történetét összes előzményével együtt. Ezek szerint a fiatal ur asszony tizennégy éves és három nappal korábban lett nejevé a földbirtokosnak, aki egy mulatságon ismerkedett meg vele és ha'osan beleszeretett. A fiatal leánynak nem volt valami nagy kedve a férjhezmenéshez, de szülei, a családbeliek és barátai addig unszolták, milyen szerencsét csinál a vagyonos földesurral, hogy a tapasztalatlan leány engedett a rábeszéléseknek és 1906. április havában nőül ment a földbirtokoshoz. Az ifjú pár az esküvő után egy havi nászutra ment, majd a férj birtokára vonult vissza.

A fiatal asszony teljesen boldognak érezte magát ura oldalán, aki minden vágyát teljesítette. A boldogság azonban nem sokáig tartott. Nehány hónap múlva megátogatta őket az asszonynak az anyja, a ki egy negyed órai bizalmas beszélgetés után leányától megtudta a szörnyű valót: a fiatal asszony még nem ismerte a házasság gyönyörét. Ekkor fogva az események meglepően hasonlítanak a Nincs valami elvámolt valója? című erkölcsös francia vígjátékhoz. A férj élete pokollá vált, az anyós lesújtó, becsmérlő tekintete mindenhova kísérté, üdörge.

Az asszonyka családtagjai bizalmas tanácskozásra jöttek össze és abban állapodtak meg, hogy a férfinak egy évi ulimátumot adnak. Ha ez idő alatt sem lesz neje igazi férjévé, válóper indítanak. A feleségébe illig szerelmes földbirtokos kétségbeesve vette tudomásul a könyörtelen ítéletet, de a kitűzött terminus leteltével sem tudott a feltételeknek megfelelni. Ekkor maga az asszonyka lépett közbe és újabb haladékot adott. Ez a határidő a múlt hó végéig járt le és mivel a férj állapota ez időig sem javult, a fiatal asszony huszonkét havi örömtelen együttélés elmén beadta a válóperet.

A törvényszék döntése kétségtelenül az asszonyka javára fogja billenteni a mérleget, a bíróság a házasságot a férj hibájából fel fogja bontani s így módot nyújt majd a szerelemre szomjazó nőcskének egy boldogabb házasság kötésére.

A gázgyári sztrájk.

Sürgős interpelláció a Házban.

Készül a sztrájk törvény.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, július 2.

A budapesti gázgyári sztrájk változatlan. A munkaszünetelés alkalmából Szmercsányi György néppárti képviselő sürgős interpellációban azt kérdezte Wekerle Sándor miniszterelnöktől, vajjon megtette-e mindent arra, hogy a terrorizáló elemek garázdálkodásának útja bevágassék s kérte, hogy a szakszervezeteket rendszabályozza meg a kormány, mert ezekben hoznak sztrájkot kimondó határozatokat.

A miniszterelnök bejelentette, hogy minden intézkedés meg van téve a rendfentartására s a sztrájk törvényt a télen a Ház elé terjeszti.

A mai eseményekről a következőket jelenti fővárosi tudósítónk:

A helyzet a mai nappal nem változott. A gázgyárakban katonák, rendőrök, míg a munkások a sztrájk tanyán.

Közlekedés nem történt, sem az egyik, sem a másik részről. Ugy látszik nem is fog. Mert a munkásoknak az a reménye, hogy a gázgyár igazgatósága közlekedni fog, egyelőre minden alapot nélkülöz. Ha a munkások nem közlekednek, békés megegyezés ma, aligha lesz.

Tudósítónk bejárta az összes gyárakat és volt a sztrájk tanyán; következőkben számol be újáról:

A sztrájk tanyán.

A városi Zöld vadászban van a sztrájk tanya. Tegnap este elmentek a kiszárt munkások és ma reggel jöttek vissza. Főnyolcra már vagy 6-800 ember ült az asztalok mellett, kuglizott, kártyázott.

A tanyán tartózkodó munkások egészen őszintén megmondják, hogy nem tudják mi lesz, de engedni nem fognak.

Tudósítónk beszélgetést folytatott több munkással.

— Nekünk eszünkben sem volt a sztrájk. Teljesen megegyezett Peitő dr. a gyárvezető soggel, amikor előálltak a kidobandó huszonhétel. Mi tudtuk, hogy valami készül, valami fele „stikli“ majd előkerül, hogy a megegyezés ne jöhessen létre. Tudtuk, hogy hatalmi kérdés ez, a szervezeteket akarják letörni. Nem a gázgyár igazgatósága, mert ez meg tudna egyezni a szervezettel is, hanem a kormány.

— Nem igaz az, hogy mi amerikáztunk, gázt kiengedtünk vagy a gépekben kárt tettünk volna. Leányunk nyugodtak, ha ezt egyikükre rá lehetett volna bizonyítani, nem sürözhethetünk most a Zöld vadászban, hanem rendőri pircséken nyújtózkodnánk. Ez csak kifogás volt, hogy bennünket eltávolítsanak. Behozták a katonákat és aztán feltették a kérdést: ki jobbra, ki balra. Hát mi valamennyien jobbra mentünk, mert „link“ munkára nem vagyunk hajlandók. Lesz, ami lesz. Ez hatalmi kérdés és munkástestvéreink bennünket cserben hagyni nem fognak.

A sztrájk tanyán lévőket állítják, hogy a lámpagyújtogatók ma már nem dolgoznak.

Amikor tudósítónk a sztrájk tanyán volt, ott még egyetlen lámpagyújtogató sem volt jelen. Azt mondják, később jönnek.

Mit mondanak a gyárakban?

Az igazgatóság nem hajlandó engedelményekre. Megadott a munkásoknak mindent, a mit megadhatott, de ezzel szemben feltétlenül megkívánja azt, hogy rendet tudjon teremteni és tartani. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha csak azt vesszük fel munkásnak és tartjuk meg, akit akarunk. Arról van szó, hogy munkásainkkal egyenként az új munkaszervezéseket megkössük; már most képtelenség arra még csak gondolni is, hogy olyan emberekkel szerződünk, akik állandóan érdekelnek ellen voltak, munkásainkat izgatták, üzemünket veszélyeztették. Mi ezeket az embereket semmi szín alatt sem tűrjük meg tovább gyárainkban.

A munkabeszűntetés eshetőségére — mint ezt már megírtuk, — a gyárakban számítottak és előkészültek erre. A rendszer munkánál az átlagos fejlesztés 2400 köbméter, ennyit azonban, amióta szervezetek vannak, sohasem fejlesztettek. A szükséglet Budapesten 1200-1600 köbméter. Tegnap a katonák [1900 köbmétert fejlesztettek.

Nem igaz, hogy a műszaki katonák ezt a munkát elvégezni nem tudják, ezt a munkát egészen közönséges rapszámokkal is el lehet végezni és a gyárakban katonaság csak addig dolgozik, amíg az igazgatóság előt nyitva válni látni, hogy a szervezett munkásokkal a megegyezés lehetetlen. Abban a pillanatban beállítják a tartalék munkásokat, amelyek már rendelkezésre állnak.

Arról, hogy Budapesten világítási mizériák legyenek, szó sem lehet, legföljebb a fogyasztás lesz kisebb.

Mi van a lámpagyújtogatókkal?

Az igazgatóságot bizalmasan arról értesítették, hogy a lámpagyújtogatók csak azért maradtak szolgálattban, hogy ma reggel, az oltásnál a gázcsapokat nyitva hagyják.

Az igazgatóság erről értesítette a rendőrséget és ma hajnalban minden munkás mellé egy rendőrt adtak, aki ellenőrízte, vajjon a munkás szabályszerűen eloltja-e a lámpákat.

A lámpagyújtogatók azt mondják, hogy ilyen szándékuk sohasem volt, alávaló rágalom ez csak és ostoba is, mert ha az utcai gázlámpákat ki akarják nyitni, ezt napközben is meg lehet tenni, különösen a kültereken, ha csak minden egyes lámpa mellé fegyveres őrt nem állítanak. De az ilyen alávalóság csak a besugó gondolt, tisztességes munkásember nem.

A lámpagyújtogatók eddig várakozó állásponton voltak, amennyiben a munkásokat hamarosan vissza nem fogadják, ők is beszüntetik a munkát.

A gyárvezetőség azt állítja, hogy a gyújtogatók sztrájkbalépése esetén kellő munkaerőről gondoskodott, s: az amerikázásra is gondoltak. Mert lehetséges, hogy a gyújtogatók este munkába lépnek, a számszámot kiviszik és a munkát rendellenül, vagy egyáltalán nem végzik. Erre az eshetőségre az igazgatóság már régebben pótszámszámokat szerzett be, melylyel a tartalék munkások a munkát hamarosan elvégzik.

A Józsefvárosi gyárban.

A Tisza Kálmán-téren ostromállapot van. Ma hajnalban nagyobb munkáscsoport sajongva, kiabálva ment arra. Ennek következtében a gyárat rendőrökkel vették körül, 25 lépésnyi távolságban két két lovas és két két gyalogos rendőr cirkál.

A rendőrök fölött ma éjjel Schön Győző rendőrfelügyelő parancsnokoskodott, reggel 8 óra óta esti 8 óráig Volkenberg Gyula rendőrfelügyelő teljesít szolgálatot. A kapuknál, a gyárudvaron, a téren katonák vannak.

A munkát teljesítő műszaki katonákról nem látszik, hogy katonák. Az egyenruhát levetették és így dolgoznak. Vidáman vannak, mert minden jóval ellátják őket.

A többi gyárakban.

Az újpesti gyárban szintén műszaki katonák végezik a munkát. A munka rendbe folyik. A munkások könyveit és járulékait ma átküldik az Iparfelügyelőséghez, hogy ott osszák ki a munkások között.

A Ferencvárosi gyárban ugyanez a helyzet. Itt Schmidt Ede rendőrfelügyelő ügyel a rendre.

A budai gyárban katonák őrzete alatt a munkások dolgoznak. Ez az egyetlen gázgyár, melyben a munkások megmaradtak. Itt Beniczky Tamás rendőrfelügyelő ügyel a rendre.

Sürgős interpelláció.

A képviselőház mai ülésén Szemcsányi György interpellált a gázgyári sztrájk ügyében. Megtörtént, úgy mond, az a hallatlan és lehetetlen dolog, hogy a székesfehérvári közönsége annak a veszedelemnek van kitéve, hogy hangos demagógok izgatásai miatt meg van fojtva a világlátástól. A polgári társadalom a szenvedett káron kívül ki van téve annak, hogy az éjjeli sötétség leple alatt szervezett bandák fogják a polgárok élet és vagyonszolgálatát veszélyeztetni. A gázgyári sztrájkot nem a munkások anyagi érdekeinek javítása, hanem egy hatalmi örvénybe esett klikk gardázálkodása idézte elő. Ismerteti a sztrájk történetét, azután pedig előterjeszti interpellációját, kérve a miniszterelnöktől, van-e tudomása arról, hogy a világító munkások országszerte általános gyújtósztrájk miatt a légszennyező gázgyári munkások sztrájkba lépnek és hajlandók a szakszervezetek ellen eljárni.

Wekerle Sándor miniszterelnök ismerteti a sztrájk körülményeit és elmondja, hogy a sztrájk csak a hatalmi kérdések felvetéséből következett be. Kijelenti, hogy gondoskodni fognak a rend fenntartásáról. A gáztermelés nem csökkent és egyenlőre elegendő erő áll rendelkezésre. A kormány elő fogja segíteni az új munkások szerződését. Terrorizmust nem fognak elkövetni.

Rakovszky István: Ki kell toloncolni őket.

Wekerle Sándor miniszterelnök: Ami a szakszervezeteket illeti, úgy tudja, hogy ezeknek alapszabályai jóvá vannak hagyva, tehát azt figyelembe kell venni. Nem érhetjük be a mostani rendszabályokkal, hanem az egész kérdést szabályozni kell, úgy hogy a munkások jogos érdekei meglegyenek oltalmazva, de viszont a közszempontokat is hathatós figyelemben kell részesíteni. A sztrájk törvény munkálatai előrehaladott stádiumban vannak és már a télen tárgyalhatja a Ház. Kéri válaszában tudomásul vételét.

Szemcsányi György tudomásul veszi a választ, de megjegyzést kíván tenni azokról az elemekről, amelyek legközelebb bevonulnak az alkotmány sáncal közé.

Rakovszky István: Ki kell dobni őket.

Szemcsányi György: A nemzet elvárja ezen elemektől, hogy közvetlenül a politikai jogosultság elnyerése előtt ne rombolólag, hanem építőleg vegyenek részt a nemzeti munkában.

Egy éjjeli táviratunk jelenti: A lámpagyújtatók között ez a hír van elterjedve, hogy a velük kötött kollektív szerződést az igazgatóság felbontja. Ezért sztrájkba akartak ma este lépni. A rendőrség ezt az igazgatóság tudomására hozta és egyik igazgatósági tag megjelent a munkások között s kijelentette, hogy a hírből egy szó sem igaz. A munkások megnyugodtak, de azért a városiőrség egy része sötétben maradt, mert mielőtt a cáfolat elterjedt, a lámpagyújtatók egy része elszéledt. Jancsó István, a világiók szakszervezetének titkára ellen a rendőrség megindította izgatás miatt az eljárást. Jancsó ezelőtt Biharvármegye a jegyzője volt.

Az Eulenburg-pör.

Harden védőjének kihallgatása.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, július 2

A berlini nagy pör tárgyalásának ma volt a negyedik napja. A mai tárgyaláson elsőnek ismét Eulenburg herceget hallgatták ki, aki alig halható hangon felelt a kérdésekre. Azután Günther von der Schulenburg birodalmi grófot hallgatták ki, aki azonban semmi lényegeset sem mondott.

Déltájban került a sor a pör egyik legfontosabb tanújára, Bernstein igazságügyi tanácsosra, Harden védőjére, akit Eulenburg hercegnek a müncheni pörben tett vallomására vonatkozólag hallgattak ki. Vallomásából eddig még semmi sem szivárgott ki.

A mai tárgyalás előtt a törvényszék elnöke magához hívatta Ernst halászt, a perdöntő tanút és megkérdezte tőle, hogy csakugyan fél-e azoknak a fenyegető leveleknek írójától, melyeket az utóbbi időben seregestől kapott és hogy kíván-e maga mellé titkos rendőröket. Ernst azt felelte, hogy biztonságban érzi magát.

A várakozó tanúk nagy részét az elnök még délelőtt elbocsátotta, mivel alig került ma egy-két tanura a sor.

Az Eulenburg pörrel Berlinből még ezeket táviratozzák:

Képek a tárgyalásról.

Az Eulenburg herceg elleni pör már negyedik napja tart és néhány tanu kivételével, akiket különös okokból soron kívül kellett kihallgatni, még nem is kezdődött meg a tulajdonképeni tanukihallgatás. Mivel a herceg egészségi állapota naponként legfeljebb négy óras tanukihallgatást enged és mert körülbelül 50-60 tanu vár még kihallgatásra, képzelhető, milyen lesz a pör tartama. A törvényszék tanuszobájában naponta csak kevesen fordulnak meg s azok is hiába várnak még a kihallgatásra. A legérdekesebb látogatója ennek a szobának Ernst, a stranbergi halász. Vannak még mások is itt, akik a herceg ellen fognak tanuskodni, így egy asztalosmester, aki a hercegnél asztalosmunkákat végzett és ekkor állítólag a szolgáktól sok mindenfélét hallott.

A koronatanu azonban mégis Ernst, aki a mai tárgyalás megkezdése előtt a várószoba egyik padján foglalt helyet. Idegesen forgatja új szalmakalapját, melyet a berlini utjára vett. Magas, barna férfi, észülő hajjal, megnyerő vonásokkal; tekintete nyílt, megjelenése szimpatikus. Ő először nem is akarta egykori jótevőjét és kenyéradóját denunciózni és Münchenben is csak nagy lelkitusák után vallott. A

müncheni pör után elvesztette lelki nyugalmát és felindulása Berlinben még magasabb fokra hágott. Sápadt arccal ül a padon: némelykor idegesen felugrik és nagy léptekkel sétál végig a várószobán és a folyosón. Valósággal áldozata ő ennek az egész szerencsétlen pörnek, melyet az ő vallomása dönt el jobbra vagy balra.

Bernstein igazságügyi tanácsos, Harden védője is nyugtalanul jár fel és alá a várószobában. Az ő kihallgatása is jelentékeny fontosságú, mivel neki kell megállapítani szó szerinti szövegét annak a tanuvallomásnak, melyet Eulenburg herceg a Moltke-Harden pörben eskü alatt tett és amely alapja a mostani pörnek. A Moltke-Harden pörben ugyanis a herceg vallomásának egy fontos részét nem vették jegyzőkönyvbe, noha Bernstein igazságügyi tanácsos erre vonatkozólag indítványt tett. Bernsteint most állandóan az újságírók egész serege veszi körül, de ő nem tud vagy nem akar semmit sem mondani.

A müncheni tárgyalás előke, Mayer törvényszéki bíró hasonlóképen a várószobában van. Őt is körülveszik az újságírók; őszinte barátja a sajtónak, melynek fontosságát éppen a Harden-pör óta méltányolja, de azért csupán külsőségeket beszél el a pörrel. Mellette van Lemmel igazságügyi titkos tanácsos is, aki hosszú ideig Eulenburg herceg jogtanácsosa volt. Már több mint 30 év óta ismeri a herceget, kinek egykor régen feljebbvalója is volt. Eulenburg herceg ugyanis mint referens működött Lemmel mellett, aki akkor kerületi bíró volt. Mint a herceg barátja meg van győződve annak ártatlanságáról; nem vállalta el védelmét, mert nagyon közelről érinti őt a herceg sorsa. A teremben levőknek meséli a herceg szívóságáról és fiú szeretetéről; Eulenburg Liebenbergben kápolnát emelt anyjának és ebben a kápolnában anyja Madonnának van lefestve.

Tárgyalás közben néha Eulenburg hercegné is megjelenik a teremben két fiával. Ők kísérik el mindig a herceget automobilon a törvényszéki palotába. Az automobilon két ápolónő is ül Eulenburg mellett, hogy a herceget lehetőleg kíméljék az ut fáradalmaitól. A herceg megjelenése valósággal szivettépő. Szinte mozdulatlanul, minden életjel nélkül ül az automobilon, teste plédbe burkolva, szemében nagy fekete pászszemmel. A tárgyalások után fiú karjára támaszkodva hagyja el a termet, lassan lemegy a lépcsőkön, egy oldalajtón jut ki a törvényszéki palotából és a lefüggönyözött ablaku automobilon megy vissza a Charlé körházba.

A tárgyalás titkai.

A nyilvánosság kizárásáról egy, az eljárás összes részleteit ismerő személyiség, valószínűleg maga Isenbill főállamügyész, a „Lokalanzeiger” egy munkatársa előtt következőleg nyilatkozott:

— Aki sajnálja, hogy zárt ajtók mögött tárgyalnak, az nem tudja, hogy mi az, ami ott és pedig szakadatlanul szóba kerül. Eddig legalább egy volt. Ez a Sadele-pör, vagyis ennek a pörnek az a része, melynek a tárgyalásánál Münchenben az ajtókat szintén elzárták. Az a piszok, melyet akkor felkavartak és tárgyaltak, képezi egyetlen témáját a jelenlegi tárgyalásnak. Nincs más téma és abban a pillanatban is, amikor már elhagyták, árnyát ismét újra beleveti a tárgyalásba. Mindez nem egyéb, mint a leggyaldzatosabb nemzeti tévelygésekre vonatkozó állításoknak végtelen sorozata. Hogy ezek az állítások egyáltalában megfelelnek-e a valóságnak, hogy mennyi igaz,

vagy nem igaz beállók, ez tekintetbe jön a vádlottra, de nem a közérkölciségre nézve. Az erkölcsnek a nyilvános tárgyalás, vagy indiszkréción utján a nyilvánosságra jutó részletek által való veszélyeztetését illetőleg teljesen közömbös, hogy az állított eltévelygések igazak e, vagy sem. Vegye azt, amit az ezen végzetes S ádele-pörre vonatkozó tudósítások csak sejtetni engedtek és képzelje el, hogy ezt a témát Berlinben bizonyítás alá helyezték, akkor el kell ismernie, hogy a nyilvánosság kizárását ebben az esetben nemcsak a törvény követelte meg, de valósággal jótémény.

Izgalmas részletek.

Egy késői éjjeli távirat jelenti:

A mai tárgyalásról több igen érdekes részlet derült ki. A ma kihallgatott tanuk között legfontosabb volt *Bernstein* kihallgatása, aki ugyan semmit sem árult el vallomásából, azonban tény, hogy tanuvallomása igen nagy jelentőséggel bír a pörre és úgy az esküdtekre, mint különösen a vádlottra teljesen deprimáló hatással volt. Eulenburg hercegen *Bernstein* vallomása alatt annyira uralomra jutott az izgatottság, hogy *hirtelen rosszul lett* és az elnökek hosszabb időre fel kellett függeszteni az ülést. Csak háromnegyed óra múlva folytathatták a tárgyalást. Ekkor a herceg igyekezett *Bernstein* vallomásának hatását gyengíteni, de ez aligha sikerült neki.

Bernstein után *Obeany-Stanhope*, a „New-York Herald” berlini levelezőjének kihallgatása következett. Az elnök a kihallgatás megkezdése előtt a német törvények szerint felszólította a tanut, esküdjön meg a mindenható és mindentudó istenre, hogy igazat mond. Az elnök még nem is fejezhette be a mondatot, mikor a tanu közbeszólt:

— Okvetlenül a mindenható és mindentudó istenre kell nekem esküdnöm?

Ez a kérdés óriási meglepetést keltett.

— És miért nem akar Ön a mindenható és mindenható istenre esküdni? — kérdezte az elnök.

— Kérem — válaszolta a tanu — én életemben igen sok vallást tanulmányoztam és nem jutottam arra a meggyőződésre, hogy isten mindenható és mindentudó. Ezzelfogva nem is tehetném le az esküt a mindenható istenre. Vallani akarok, de a bíróságnak meg kell elégednie a becsületszavammal.

A bíróság ezután visszavonult tanácskozásra és a tanácskozás után az elnök kijelentette, hogy bár jogában volna a tanut pénzbüntetéssel, sőt fegyházzal sújtani, teljesen lemond a tanu kihallgatásáról. A hírlapíró erre köszönt és távozott a tereméből.

Ezután még néhány jelentéktelen tanut hallgattak ki.

SPORT.

— Választmányi ülés. Az Aradi Turista-Egyesület választmánya ma pénteken este 6 órakor az egykori helyiségben (Vass szálló, udvar I. em.) ülést tart, melyre a választmányi tagokat letelelettel meghívja az igazgatóság. Tárgy: 1. Egyesületi bevezetés. 2. Jelentés a menyházai kirándulásról. 3. A galnai és adunai kirándulás előkészítése. 4. Pénztári jelentés. 5. A galnai menedékház terület kérdése. 6. Új tagok felvétele. 7. Folyó ügyek. 8. Indítványok.

A Népszínház végnapjai.

Kulisszatitkok az eladás körül.

Forronganak a színészek.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, július 2

A ragynehezen fejlődésnek indult budapesti Népszínház-Vigoperának a Nemzeti Színház részére való kisajátítása nagy hullámokat vert a sajtóban és színházi körökben egyaránt. Az a terv, hogy a Nemzeti Színházat a Népszínházba telepítsék, már *Vidor Pál* igazgató tragikus halálakor fölmerült. Az utóbbi hónapokban a kultuszminisztérium ismételten foglalkozott az átvétel eszméjével, különösen mikor kiderült, hogy a régi Nemzeti Színház tűzveszélyessége miatt egy percre sem lehet tovább használni. A Rákóczi-térre szánt ideiglenes hajlék fölépítése, továbbá a régi Nemzeti kötséges sikerű átalakítása több száz ezer koronába került volna s emiatt *Molnár Viktor* államtitkár tárgyalásokat kezdett a Népszínház-Vigopera bérletjével.

Az eddigi megállapodások szerint *Máder Rezső*nek a fővárossal kötött szerződése és annak összes kötelezettsége az államra hárulnak és így az állam döntő szerepet kap a Népszínház jövő sorsa tekintetében.

A színházátvétel költségei, mint megirtuk, körülbelül kétfélmillió koronába kerülnek. Ebben az összegben a tagok végkielégítése is befoglaltatik. Ugy látszik azonban, a Népszínház igazgatósága minél több haszonra törekedik, mert ma olyan silány végkielégítést akart tagjaira tukmálni, hogy azt a tagok leg többje izgatott jelenetek közben utasította vissza.

A Népszínház-Vigopera igazgatósága ma két és fél hónapi végkielégítéssel, a zenekar összes tagjait elbocsátotta. A zenészekkel a színház minden áprilisban új megállapodást köt és szerződésüket június elején írta alá. Az idén ez új szerződés elmaradt. Az igazgatóság folyton huza húszta a zenészekkel való tárgyalást és ma rájuk tukmálta a kevés végkielégítést.

Hasonló elbánásban részesítették a színház munkásait is. Tavasz óta naponként a legjelentetlenebb okok alapján elbocsátottak közülök egyet-kettőt és most utnak becsátották a megmaradottakat is. A szarancsétlen emberek, akiknek legnagyobb része családos, a zenekar tagjaival együtt az igazgatóságot pörrel fogják megtámadni.

De pörrel fenyegetnek a kar tagjai is. Közülök a legtöbbnek hároméves szerződése van. Az idén a szerződésüket különböző ürügyek alapján nem újították meg, hanem biztatgatták őket. Most aztán ezeket a félrevezetett embereket könnyűszerrrel veszik rá egy-két hónapos végkielégítés elfogadására.

Érdekes, hogy egyes tagoknak szerződésükben megállapított túlfellegelési díjait az igazgatóság a tavasszal különböző összegekkel egyszermindenkorra megváltotta. Most ezek a művészek megveteg kárt szenvednek, mert elvesztett túlfellegelési díjikat még pör útján sem követelhetik.

Az itt következő esetek élénken megvilágítják azt a szükmarkúságot, amelyivel az elnyörs üzlet megkötője, a Népszínház-Vigopera igazgatósága máris megsabadult egyes tagjától.

Ney Leona grófnő valamely tisztán formai okból, közös megállapodás szerint, csak látszatra, felbontotta 10.000 koronás szerződését és azt arra akarta megkötni. Mikor a régi meg-egyezésről szóló okiratot megsemmisítették, Bá-

lint igazgató ezzel a propositióval fordult a művésznőhöz:

— Ujtsuk meg a szerződést, de sajndlatomra és csak öt ezer koronás tiszteletdíjjal lehetséges.

Ney Leona persze nem törődött bele ebbe a kijátszásba, hanem pört indított az igazgatóság ellen. Ugyanigy jártak el *Máderék Révy Auréliával* szemben is, akinek egész egyszerűen nem fizettek, holott három éves szerződése van.

Andorffy Péter rendező nyakára odaszédtették *Mérey Adolfit* és *Andorffyt* csak akkor kártalanították nagy összeggel, mikor nagy letelezésekkkel fenyegetődzött.

Dános Árpád 3 éves szerződését 800 koronával váltották meg. *Takács Illést* 3 havi, *Kalmárt* 6 hónapi, *Déry sugót* és feleségét 6 hónapi végkielégítéssel kínálták meg. *Rónai Dezső* öt havi fizetésért állott el szerződésétől, ami nem is csoda, mert *Bálint Dezső* éppen nem barátságos hangon fenyegette meg.

De talán a legkegyetlenebb elbánásban *Zöldi* (Kriener) *Ármin* basszistát részesítették. Ennek a családos szegény embernek három éves, 600-ról 800 és 1000 koronára emelkedő fizetésről szóló megállapodása volt. Június közepe után, mikor a föltételeknek írásba foglalását kérte, kijelentették neki, hogy emelkedő gázairól szó sincs, de ha akarja, hát július hónapra kifizetik, a télen pedig újra alkalmaznak. *Zöldi*, aki családos ember, gyanútlanul ment bele a dologba, nem sejtve, hogy existenciájától fosztották meg. Ma fölment a színházhoz és jogos végkielégítését követelte. Természetesen izgatott jelenetek közt durván elutasították.

Nydrasi Antal a közelmúltban kötött ötéves szerződést a színház igazgatóságával. Ma hat hónapi fizetését kínálták neki, hogy álljon el a szerződéstől, a derék művész azonban kijelentette, hogy az ügy ilyen elintézésével nem elégzik meg, hanem teljes ötévi gássljáért pört fog indítani.

A színház vezetősége, hogy a fölzaklatott kedélyeket lecsillapítsa, ravasz fogáshoz folyamodott. Próbát írt ki augusztus 1 ére „A királyhercegnő” című operettből, amelynek bemutatóját az őszre tervezték. A tagok persze egy csöppet sem nyugodtak meg és keserűen nevetve nézték a hazug fekete táblát. Hiszen ma már nagy mértékben intézték el a „végkielégítéseket.”

Ezek után alképzeltelőd, hogy a Népszínház-Vigopera tagjai között milyen nagy az elkeseredés. Akik már fölverték a végkielégítésüket, megcsalva érzik magukat és a leg többben pört indítanak az igazgatóság ellen, akik pedig még csak egyezkednek, leírhatatlan részleteket beszélinek el *Bálint Dezső* ügyvezető-igazgató erőszakoskodásairól.

Szinte lehetetlen és egyenesen felhaborító dolog, hogy akasztenciájukban megtámadott emberekkel így lehessen elbánni. Eynyil lelketlenséget és önkényeskedést színház még művészekkel szemben sohasem produkált. Szégyen, hogy rendezett államban egy kulturintézmény munkásai a vak üzleti szenvedélynek védelere nélkül ki vannak szolgáltatva és nem csakdunk, ha megjésoljuk: a Népszínház-Vigopera igazgatóságának despotizmusáért a megtérítés nem maradhat el.

Mint teljesen megbízható forrásból értesülünk, az átadásra vonatkozó végleges szerződést ma este kilenc órakor írták alá a színház helyiségében a kultuszminisztérium, kiküldöttje és a Népszínház igazgatósága. Most már tehát az ügy rövidesen a népszínházi bizottság elé kerül, amely előreláthatólag meg fogja

akadályozni a 350 existenciát gyalázatos tönkretételét.

Braun Sándor, a Nap főszerkesztője lapjában ma hosszú nyilatkozatot tesz közsé, a melyben elmondja, hogy Bálint Dezsőtől a napokban Bécsből táviratot kapott. Ebben Bálint hivatkozik arra, hogy nekik jogukban áll a társulatot újjászervezni s csak azokat megtartani, akik a közönségnek kelljenek. Holnap azonban már lúthoz lesz és a közleményeit ki fogja egészíteni szerkesztők és primadonnák eredeti leveleivel, amelyek az ügyet kellő világításba fogják helyezni.

Braun kijelenti, hogy Bálint reá is céloz és bár nem tudja, írta-e ilyen levelet, de ha írt, megengedi, hogy Bálint a legprivátább jellegű leveleit is nyilvánosságra hozhassa. Azután a Népszínház bukását aként magyarázza, hogy amióta onnét Kürü Klára, a magyar színpadnak az európaszerle ismert fényessége eltávozott, kezdődött a színház hanyatlása.

Vigyázat adófizetők!

*

A pénzügyigazgatóság adójavaslatai szerint a III-ad osztályú kereseti adók tíz százalékkal emelkedni fognak. Az adókiadó bizottság két héten belül megkezdi működését. A városi adóhivatal holnap küldi szét az adómegállapításokról szóló értesítőket.

*

Működik az adóprés.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 2

Az aradi pénzügyigazgatóság ma délután küldte át a városi adóügyi osztályba a néhány nap múlva megkezdődő III-ad osztályú jövedelmi adó kivetésének alapjául szolgáló kivetési lajstromokat. Ezekben van csoportonként összeállítva az adózók három esztendői adóalapja.

A vaskos kötet, melyben körülbelül 3600 adótétel foglalatik, minden egyes adófizetőre nézve egyike a legfontosabb olvasmányának. Ebből tudja meg, hogy az adókiadó bizottság előadója mennyi jövedelem után akarja megállapítani a következő három esztendőre az adót.

Az egyes csoportok, melyek foglalkozási ágak szerint vannak megnevezve, betűrendben kerülnek a bizottság elé, amely a Weitzer János utcai iskolában tartja majd üléseit. A kivetés körülbelül két hónapig fog eltartani.

Az adóügyi osztály, a kereskedők egyesületeinek kívánságára, minden egyes adófizetőt írásban értesít arról, hogy mennyi adóval akarja őt a javaslat szerint az előadó sújtani. Ezek az értesítések már holnap szét mennek. A lajstromokat nyolc napi közzemlére teszik ki s ezután is meggyőződhetik mindenki arról, hogy mekkora jövedelmének becsüli őt a pénzügyi hatóság s ha ezt nem találja igazságosnak, akkor a kivető bizottság előtt kell megjelennie s érdekeit megvédeni.

A mi a pénzügyigazgatóság javaslatait illeti, azokról az adóügyi osztály a teljesen felületes első áttekintésre is megállapította, hogy körülbelül tíz százalékos adóemelést irányoz elő.

A mai kereseti viszonyok mellett semmiféle adóemelések nincs jogosultsága,

de különösen nincs Aradon a III-ad osztályú kereseti adónak, melyet a többi teherrel is roskadásig tulterhelt középosztály fizet. Nem akarunk itt az egyes foglalkozási ágak adótételei között mutatkozó aránytalanságokkal bővebben foglalkozni, csak a javaslatnak arra a tendenciájára kell reá mutatnunk, hogy azokkal szemben, ahol önkéntes bevallásokat nem kapott a pénzügyigazgatóság, rendszeresen emelést hoz javaslatba. Figyelmeztetjük tehát azokat, akik a bevallási ívekben elmulasztották jövedelmüket bármilyen összegben is ki-tüntetni, okvetlen jelenjenek meg a tárgyalásokon, mert adójukat emelni akarja a kincstár.

Az adóügyi osztály hirdetmény útján fogja tudatni a közönséggel az adókiadó bizottság működésének idejét. A bizottság elnöke Szalay Károly, az aradi ügyvédi kamara elnöke.

Farkas Győző királyi tanácsos, pénzügyigazgató lapunk egyik munkatársa előtt ama véleményének adott kifejezést, hogy az adókiadó bizottság munkájával a közönség remélhetőleg meg lesz elégedve.

Idézzük a pénzügyigazgató megnyugtató kijelentéseit, mert éberem akarjuk tartani annak minden egyes szavát.

— Nekem az a meggyőződése, — mondotta — hogy az adókiadó bizottság munkájával az idén meg lesz elégedve a közönség. Biztosítékai ennek úgy a bizottság tagjai, mint az előadók személye, kik minden jogos igényt, minden méltányos kívánságot tekintetbe venni és teljesíteni fognak.

— A bizottság minden esetben, különösen a kereskedők és iparosok adójának kivetésénél, nagyon méltányos lesz. Lehetséges, hogy az előadó egyes esetben, mikor ezt neki a törvény előírja, az eddiginél magasabb tételt fog javasolni. Akkor például, ha adóbevallás hiányában az üzleti bér alapján kénytelen az előadó kiszabni az adót, könnyen megeshetik, hogy mivel Aradon ma a házbér nagyon emelkedett, egyes adófizetőkre az előadó így magasabb tételt ró ki. Ha azonban az illető magára nézve azt sérelmesnek találja, az adókiadó bizottság tekintetbe fogja venni kifogásait. Így történik ez Budapesten is, ahol az ilyen esetekben még az üzleti bér után kiszabott minimális tétel is súlyos lenne a kereskedőkre és ezért a pénzügyminisztérium engedélyével a bizottság a törvényadta minimumon is alól állapítja meg az adót. Az aradi adókiadó bizottság is hasonlóképpen fog eljárni és ezért remélem, hogy az idej kivetés simán és a közönség meglegedésével fog lefolyni.

Figyelmeibe ajánljuk úgy az előadónak, mint a kivető bizottságnak.

TANÜGY.

(—) Pályázat tandíjmentességre. Az aradvárosi felső kereskedelmi iskoláján az 1908—909-iki tanév kezdetével az aradi kereskedelmi és iparkamara által tett alapítvány értelmében egy tandíjmentes hely léven betöltendő, felhívunk mindazon kamara kerületbeli szegény sorsú kereskedők és iparosoknak szorgalmas, jó előmenetelű, kereskedelmi iskolai, vagy a kereskedelmi iskolába lépni kívánó fiatal, kik a kedvezményt elnyerési útját, hogy iskolai

és vagyontalansági bizonyítványt a felszerelt kérvényüket az alólírott kereskedelmi és iparkamarához i. é. augusztus hó 25-ikéig nyújtásák be.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A színház műsora:

Péntek: Van-e valami elvámolni valója? bohózat. Tapolczay Dezső, a Víg-színház művészenek vendégtárával.

Szombat: Kis trafikos leány, vígjáték. Bemutató előadás. Tapolczay Dezső vendégtárával.

* Rajnai Gábor vendégszereplése. Ocskai brigadéros címszerepét választotta aradi vendégtárájának bemutatójául Joanovits Rajnai Gábor, a budapesti Víg-színház művésze. Rajnai aradi ember s mint ilyen már a színpadon való megjelenésekor rokonszenves tapsal fogadta a közönség. Ocskai László erőteljes alakja, ha nem is egészen passzolt a vendégművészre, azért el kell ismerni, hogy Rajnai sok művészi kvalitással rendelkezik: játéklában diszkrét, előadásában intelligens volt. A közönség minden felvonás végén többször kttapsolta, az első felvonás után pedig bsbőrkozorúval lepte meg a szimpatikus vendéget. Maga az előadás a lehető legrosszabb volt. Hunyadi Józsefet (Szörényi százados) és Szendrey Mihályt (Tarics főhadnagy) kivéve, afféle kisvárosi műkedvelői előadásban ment Herczeg Ferenc pompás darabja.

* Kabaré a rendőrök és tűzoltók javára. Érdekesnek és változatosnak ígérkező kabaré-előadás lesz e hó közepe táján a városi igeti klubokban. A kabarét a rendőrség és hivatásos tűzoltóság nyugdíjptól intézetének igazgatósága rendeli az intézet nyugdíjalapja javára. Részt fognak venni az előadáson az aradi Nemzeti Színház művészei és művésznői és felkérlik a közreműködésre Tapolczay Dezsőt, a Víg-színház kiváló művészt is, aki a napokban Aradon fog vendégszerepleni. A rendezőség gondoskodik a program változatos és újsmű összeállításáról és ezért, valamint az igazán méltánylandó cél kedvéért előreláthatólag szép sikere lesz ennek az előadásnak. Az aradi rendőrség és tűzoltóság mindenképpen megérdemli a közönség meleg pártfogását.

* Szívem titkából. Bazel a címmel adta ki verselt Mendlik Béla, az aradi közönség előtt ismert nevű fiatal aradi poéta. A kis kötetben sok szép és költői hangulatu versre akadunk, melyekben a bus érzelmek, megkapó hangulatfeletések, változatos formák ügyes költőjeként mutatkozik Mendlik. Némely, különösen hosszabb verseiben kissé már kitaposott nyomokon jár s ezzel veszt érdekességéből, de kipótolja ezt hangulatos, erővel teljes dalaival. Ezekben egyénisége is megnyilvánul és megnyeri magának az olvasó rokonszenvét.

* Az apacheok. Páris rettegett tolvajait, betörőit, rablóit, gyilkosait, vagy ahogy tetszik, lehet válogatni a neveik között, apacheoknak hívják. A nagy világváros külső részeinek féltelmetes gavallérjai ezek a fiatal utonállók, akik hidegvérrel, féltelen nélkül szurják szíve a gyanútlanul sétáló gazdag embert. Ha a késelés nehezen menne, akkor kurokkal fojtják meg. Találékonyak ezek a vandálműves alakok, akik ellen a párisi rendőrség alig tud védekezni. A községtanács egész utcaikat romboltatott le, mert azt hitte, hogy a félig rombadólt házakban lakik az apacheok jól szervezett bandája. Másnap azonban már ép másik városrészre mentek meg. Az aradi Uránia színház kitűnő mozgóképekben mutatja be ezt a párisi szjátékos világot, amely ellen a világ-hírdő rendőrség alig tud védekezni.

Szerepel a néppárt.

Békét köt és békét bont.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, július 2.

A parlamenti tanácskozás utolsó napjaiban a néppárt vonja magára a politikai világ figyelmét. *Rakovszky* István tegnapi szereplése, melylyel a koalíció és az elnökség békéje ellen intézett egy kis kiruccanást a hevesvérű alelnök, még ma is vita tárgya volt nemcsak a folyosón, hanem az ülésteremben is. Másrészt pedig a néppárt mint a béke angyala lépett fel a horvátok és a magyar kormány között. Kérdés, vajjon békebontó, vagy békekötő szerepük jár nagyobb eredményre.

A politika mai eseményeiről fővárosi tudósítónk ezeket táviratozza:

Rakovszky, a békebontó.

A képviselőház folyosóján nagy hévvel tárgyalták ma az elnökség körében tegnap és ma lefolyt viszályt. Tudvalevő, hogy a tegnapi ülésen a birtokrendezésről szóló törvényjavaslatot is azok közé sorozták, amelyeket még a nyári szünet előtt le kell tárgyalni. Az igazságügyminiszter engedett a kérésnek, bár el-
lene *Rakovszky* István alelnök hadakozott. Hadakozott pedig állítólag azért, mert a javaslat sürgős tárgyalása ellenkezik ama megegyezés-szerű megállapodással, amelyet az elnökök kötöttek, s amely kötéshez hozzájárult a kormány is. E megegyezés alapján indult szabadságra *Jusih Gyula* elnök s szabadságon van *Rakovszky* alelnök is, aki csak előrelátásból, helyesebben óvatosságból maradt Budapesten s *Návay* kijelentette, hogy egyedül vezeti az elnökséget a még hátralevő rövid ideig. *Rakovszky* ebbe nem nyugodott bele és a tegnapi ülésen erős hangon támada a kormányt. A mai ülés elején is szóba került ez az ügy és *Rakovszky* buzdítására a néppárt a jegyzőkönyv hitelesítésénél megint újabb bonyodalmakat igyekezett keltetni. A folyosón már elnökválságról is beszéltek és ha ez nem is következik be, annyi bizonyos, hogy az alelnökök között nem a legszebb harmonia uralkodik.

A néppárt tegnapi magatartásáról különben ma érdekes hírek keltek szárnyra. Eszerint a néppártiak tegnap azért ellenesték az új javaslat napirendre tűzését, mert a néppárt több tagja egy *tirolói bucsura készűl* és az erre szóló szabadjegyük, ha még sokáig tart a Ház tanácskozása, érvénytelenné válik.

A kormány a városokért

Budapesti tudósítónk jelenti: A városok országgyűlési képviselői ma délelőtt *Wekerle* Sándor miniszterelnök elnöklésével értekezletet tartottak, a melyen a városok anyagi segélyezéséről volt szó. *Holló* Lajos javaslatot terjesztett elő, amely szerint a kormány a városoknak kis összegben, egyszermindenkorra megállapított, további kormányutalványozástól nem függő segélyt adna, amely évi nyolc—tíz millió koronát tesz ki. *Halász* Lajos kéri a miniszterelnököt, hogy nagyon sürgősen rendezze a városok segélyezését. *Wekerle* Sándor miniszterelnök kijelenti, hogy tárgyalni fogja a kérdést az előterjesztett alapon. A tíz milliót sokalja ugyan, de igyekezni fog a belügyminiszterrel együtt megoldást találni. Annyit ígérhet, hogy a városok helyzetének javításáról már az őszől kezdve intézkedni fog.

A néppárt és a horvátok.

Zagorából jelentik: *Zagorác* István horvát koalíciós jogpárti képviselő a *Hrvatska* című lapban nagy feltűnést keltő cikket közöl, amelyben azt mondja, hogy a horvátok legutóbbi Budapesten léte alatt nagyon komoly béketárgyalások folytak. Az akció a néppártból eredt. A felek között eleinte csak magánbeszélgetések történtek, később azonban már formális konferenciára gyűltek egybe. Összesen három értekezletet tartottak és biztatták a horvátokat, hogy ügyüket a kormány nagy méltányossággal fogja tárgyalni. A horvátok azt fejtegették, minő változásokat hozhat egy kinevezendő új bán és új kormány. *Wekerle* nének egy memorandumot is adtak át, amelyben kéri, hogy a kormány az esetleg létesítendő békét adminisztratív uton szentesítse. Sürgetik azonkívül az általános választói jog életbeléptetését és új választást, számos új törvényjavaslatot és gazdasági reformot kívánnak.

A magyar képviselők mindezeket nem elleneztek és azt hangoztatták, hogy pontosan állapítsák meg az új kormány hatáskörét és hogy az új kormány jórészen a régi nemzeti pártból alakuljon meg. A horvátok erre *Wekerle* személyét érintő követeléssel állottak elő és itt megakadt a tárgyalás. A kérdést azután a horvát-szerb koalíció elé terjesztették és az eredményt írásban közölték a magyar képviselőkkel. A horvátokkal a nyáron új tárgyalások indulnak meg, amelyek lehetséges, hogy már az őszre eredményre fognak vezetni.

Magyar részről a többek között *Rakovszky* Béla néppárti képviselő és *Zichy* Aladár, a király személye körüli miniszter és a néppárt elnöke is résztvettek a tárgyalásokban. Az ő szereplésük már nem volt magánjellegű.

Eddig szól *Zagorác* cikke, amely politikai körökben érthető feltűnést keltett.

Csernoch püspök Torontálban.

Az első bérmaut.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 2.

A csanádi egyházmegye új püspöke, *Csernoch* János tegnap járt először Torontál vármegyében hivatalos egyházi funkciót teljesítve. Tegnap volt ugyanis a nagykikindai római katolikus templom új orgonájának, valamint Nagyteremián a San Marco hercegnő által alapított új leányiskolának felszentelése s mind a két aktust *Csernoch* János püspök végezte nagy ünnepiességgel.

A püspök bérmautjáról a következőket jelenti tudósítónk:

Nagykikindára reggel 9 órakor érkezett meg *Csernoch* püspök a temesvári gyorsvonattal *Pacha* Agoston püspöki titkár kíséretében. Hivatalos ünnepies fogadtatás a püspök kívánására nem volt s csak a nagykikindai római katolikus papság fogadta a püspököt a pályaudvaron. A püspök a pályaudvarról egyenesen a paróchiára hajtatott, majd innen átvonult a templomba. Itt a püspök előbb nagyhatásu beszédet mondott, majd pedig következett az orgona felszentelése. A szentelési aktust ünnepies nagymise követte, amelyet *Pacha* Agoston t. kanonok, püspöki titkár végzett fényes segédlettel. Az ünnepi aktus alkalmából a róm. kath. tem-

plom zsúfolásig megtelt hívőkkel s jelen voltak az összes hatóságok fejei is. A püspök a templomi ünnepség végzetével ismét a paróchiára vonult vissza, ahol a kikindai róm. kath. hitközség és iskolák, az orgonaépítő bizottság, majd a kikindai és környékbeli papság tisztelegését fogadta.

A kikindai ünnepség után a püspök a papság kíséretében kocsin *Nagykomló* ment, — a hol látogatást tett *San Marco* hercegnőnél, — a ki ebédet adott a főpásztor tiszteletére. Az ebéd után *San Marco* hercegnő kíséretében a püspök folytatta útját Nagyteremiára, amelynek határában a község előjárósága, valamint díszes lovasbandérium várta s ennek kíséretében ment be a községbe, amely ez alkalomra pompásan föl volt díszítve. *Csernoch* püspök ezután egyenesen a templomba vonult, ahol istentisztelet volt, majd utána az új leánynevelő intézethez ment s ezt a község, valamint a környék lakosságának óriási részvétele mellett ünnepiesen beszentelte. Az ünnepségen a vármegye képviselőjében *Horváth* Zoltán főszolgabíró jelent meg. A nagy pompával és nagyszámu papság segédletével végzett beszentelés után *Csernoch* püspök rendkívüli hatásu beszédben méltatta az ünnep, valamint az új intézet jelentőségét, majd behatóan megszemléltette az új intézetet, amelynek kiválósága fölött a legteljesebb elismerését s egyben az áldozatkész *San Marco* hercegnőnek legmelegebb köszönetét fejezte ki az új kulturintézményért. A hercegnőnek egyben a község képviselőtestülete díszes emlékalbumot nyújtott át. Az ünnepség befejeztével a községi előjáróság és a testületek tisztelegtek a főpászturnál. Az ünnepség után *Csernoch* püspök este visszatért Temesvárra.

HIREK.

— Időjárás. A meteorológiai intézet jelentése szerint e hó 3-án az időjárás: Meleg, elvélve oszpadék, zivatarok.

— Képviselői beszámoló. Aradmegyében. A román nemzetiségi képviselők, — mint megírtuk — tegnap tartott értekezletükön elhatározták, hogy a parlamenti szünet alatt is tovább folytatják eddigi politikai működésüket. A nyári politikai akció különösen két célra fog irányulni: a pártszervezésre és az általános, titkos választói jogért való küzdelemre. A képviselők ebből a célból kerületeikben beszámolókat tartanak. Az aradmegyei román képviselők már július közepén megkezdik beszámoló körutakat, legnagyobb részt azonban tekintettel az aratási munkálatokra, augusztusban fognak erősebb politikai akciót kifejteni. E hónapban községenként népgyűléseket tartanak, melyeken a román képviselők be fognak számolni a most véget ért parlamenti időszak eseményeiről és agitációt indítanak az általános választói jog érdekében. A nemzetiségi párt a nyár folyamán különben több értekezletet is tart, amelyek közül egyik valószínűleg Aradon lesz.

— Magyar író sikere külföldön. *Párisból* jelentik: Az Académie Française a *Gordin*-díjat *Huszár* Vilmosnak, az ismert magyar és francia írónak adta ki *Molier et l'Espagne* című értekezéséért.

— Halálra ítélték egy leányt. Annak idejében közöltük, hogy a szászországi Freibergben *Beier* Greta, a város polgármesterének leánya a vőlegényét, *Frésler* mérnököt meggyilkolta s asután a mérnök iratái közé hamis végrendeletet csempészett. A Freibergi esküdtek most ítélték a bűnös leány fölött s kimondták rá a legsúlyosabb ítéletet: a halált. A gyilkosság

ezelőtt néhány hónappal történt. Eleinte mindenki azt hitte, hogy Pressler öngyilkosságot követett el, csak mikor iratát közzétett egy végrendeletet találtak, amelyről az elhunyt öccse azt állította, hogy az nem Pressler írása, akkor terelődött a gyanu Beler Gretára, a freibergi polgármester leányára. Beler Greta eleinte tagadta tettét; később beismerő vallomást tett, de azzal védekezett, hogy anyja beszélt rá a tett elkövetésére. Ez azonban nem nyert beigazolást. Az ítéletet a közönség nagy megelégedéssel fogadta és hosszasan tüntetett az esküdtek mellett.

— A perzsa forradalom. Berlinből jelentik: A Berl. Tagbl. jelent Teheránból: Liakov orosz kozákoszades, kit a sah a város kormányzójává nevezett ki, tevékenységét, mint a vár egyetlen ura, még arra is kiterjeszti, hogy rendeleteket ad ki az utcák tisztogatásáról, a kenyér és hus eladásáról és a bérkocsi állomásokról. Rendelést a lakosságot nagyon elkeserítik. Híre jár, hogy a kozák dandár létszámát 25.000 emberre akarják emelni, aminek a költségét a liszt és cukor adóval fedezik. Jellemző, hogy Oroszország az adó felemeléséhez beleegyezést már előre megadta.

— Öngyilkos aradi házmeister. Ma este a Forray utcában öngyilkosság történt. Pesch Demokos temesmegyei születésű 65 esztendőes közműves, a Forray-utca 2. t) számú ház házmeistera este 8 és 9 óra között az udvar egyik félreeső helyén a vízvezető csőre felakasztotta magát. Tettét 9 óra után felesége vette észre, aki azonnal a rendőrségre telefonált, honnan Vordó József segédített és Hecht Adolf tiszt orvos mentek a helyszínre, Pescht azonban már halva találták. Az öngyilkosság okát még nem tudták megállapítani, mert Pesch semmi írást nem hagyott hátra.

— Inkvizíció a tintafolt miatt. Néhány héttel ezelőtt megirtuk azt a derűs históriát, mely egy szép nyári éjjel az Eötvös utcában történt. Késő éjjel egy jókedvű társaság ment hazafelé ezen az utcán, mikor egyszerre rejtelmes módon egy tintás üveg esett le a magasból és néhány Fekete tengert rajzolt a társaság egyik szép hölgyének fehér ruhájára. A sarki rendőrnél bepanaszolták az esetet, amely miatt a rendőrség meg is indította a nyomozást. Megnehezítette azonban a tettes kiderítését az a fatális eset, hogy a kriminális tintafolt éppen az utca közepén esett s így nem lehetett tudni, melyik oldalról történt a merénylet. A környékbeli házak gyanuba vett lakóit ma hallgatta ki Berecs Ferenc kihágási bíró, aki idegen ingo rongálása miatt indította meg az eljárást. Kihallgatták a társaság tagjait is, de sem a kihallgatás, sem a nyomozás nem vezetett eredményre s így a további eljárást be kellett szüntetni, ami annál elviselhetőbb, mert az inkriminált tintafoltok, hála a modern vegyészeti technikának, már teljesen eltűntek a fehér ruháról.

— A vidéki kiállítások elszaporodása ellen. A magyar kiállítási központ egyik, legutóbb a kereskedelmi miniszterhez intézett előterjesztésében erőlesen fellepott egyrészt a vidéki kiállítások túlságos elszaporodása, másrészt azon rendszertelenség ellen, mely főleg a kiállítások költséges létesítése és az államsegélynek indokolatlan módon való igénybevétele körül forgott és azt a kívánságát fejezte ki, hogy a kiállítások praktikus irányban rendezzessenek és lehetőleg az inaskiállítások fejlesztésére is súlyt helyezzenek. Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter e felterjesztés alapján körrendeletet intézett az összes, kereskedelmi és iparkamarákhoz, amelyben figyelmükbe ajánlja, hogy hasznának oda, hogy a mindenkor kiállításnál a rendezőség még a legszerényebb építkezésébe

se bocsátkozzék, a díjazásokra való költséget nagy részben a társadalomtól kellene beszerezni, ha pedig valamely ily vidéki kiállításhoz sorsjáték is rendeztetnék, úgy a nyeremények vásárlására csak oly összeg fordítandó, a mekkora a sorsjegyek elárulása révén hozzávetőleg megkerülhet. Ezen kiállítások keretében a tanoncmunkák is külön csoportban mutatandók be. A miniszter a leghatározottabban helyteleníti azon sokfelől mutatkozó törekvést, mely az ilyen kiállítások költségeit kizárólag vagy túlnyomó részben az államháztartásra kívánja hárítani.

— Karaffák megint szöknek. Karaffa Gyula, a tizenégy éves aradi kis Rózsa Sándor és társai megint foglalkoztatják az aradi rendőrséget. Ma reggel ugyanis Karaffa Gyula két társával, Katronic Bélával és Gulyás Pállal kiszökött a gyermekmenhelyről. Karaffa ezúttal ötödször szökött meg a menhelyről.

— Összeesett az utcán. Makra Julia cselédleány ma delelőtt a Fábán-utcában összeesett. Beszállították a megyei kórházba.

— Elégett teherszállító kocsi. A vasúti állomás udvarán a teheráru raktár előtt Roth József szállító kocsiján a felrakott áru ismeretlen okból kigyulladt és a kocsival együtt elégett. A kár 400 korona.

— Elütötte a kocsi. Hulka István kocsi a Szabadság téren ma délben elütötte Assódi Vilmosnak hat éves Lajos nevű fiát. A kis fiú könnyebb sérüléseket szenvedett.

— Molypusztító és rovarpor legjobb minőségben Vojtek és Weisznál Aradon. 191.

Ma este katona-zene Kovács és Novotny

Vadászkürt-vendéglő kerthelyiségében.

A műsorból különösen kiemelendő:

Egy nap Budapest fő- és székvárosában.

TARKASÁGOK.

(Az olvashatatlan kézirás) Egy vidéki újság szerkesztőjéről szól ez az adoma, akinek hirhedtül olvashatatlan betűi vannak.

Nemrég egy cikket írt. Fontos cikk volt s az ő cikkeiben nem nagy ritkaság, ha sajtóhiba marad. Pedáns ember lévén, megjelent egy kávéházban s onnan egy cédulát küldött a szerkesztőségbe:

„Küldjenek kefelevonatot cikkemről.”

Ezt írta a cédulára. — De hogy valójában mi volt oda írva, nem tudta azt senki leolvasni. A szerkesztő próbálkozott meg vele először s ezt olvasta le róla:

„Ott felejtettem az órámat.”

Majd a kiadó következett. Ez meg így olvasott fenhangon:

„Munka után jöjjenek ide.”

Végre egy mentőgondolat támadt. Elküldték az írást a patikába, ahol minden rossz betűt ki tudnak szilabizálni. Eltelt vagy tíz perc. Csak ekkor jött vissza a fiú.

— Nos? — kérdezték tőle jobbról s balról.

A fiú arca fölragyog s letesz az asztalra egy palack — mandulatejet . . .

(A két millió.) Egy fővárosi nagykereskedő-cég elküldte az utazóját Aradra. A lelkére kötötte, hogy látogassa sorra a „kuncsajtókat”, ki ne hagyjon egyetlen egyet sem, még a legkisebb vegyeskereskedőt sem.

Az utazó lelkiismeretesen teljesítette kötelességét és levizitelt mindenütt, még a legkisebb boltocskában is. A legkisebb boltocska tulajdonosa szívélyesen fogadta az utazót és nagyszámu, nagymennyiségű rendelést tett. Az utazó jegyzékönyvbe írta a rendeléseket. Ekkor a kereskedő kijelentette, hogy a maga részéről most már minden rendben van, csupán hat hónapi hitelt kér.

— Bajos, bajos; — mondta az utazó — egyáltalán nem hitelezhetünk.

— Mi az, hogy nem hiteleznek? Hogy nekem nem hiteleznek? Hiszen van nekem . . . két millió!

— Két milliója van? — álmélkodott hitetlenül az utazó.

— Várjon. Meg is mutatom magának! — kiáltotta a boltos. Befutott a szomszédos szobába, ahonnan két kezénél fogva két gyereket vezetett elő.

— Lásd, itt a két millió. Ezek az én gyerekeim! Hat nem megérnek e egy-egy milliót?! Két ilyen gyerek?!

(A láttelel.) Egy vidéki orvos a hozzája visum repertumért vetődő elagyabugyált páciensről a következő „láttelel”-et állította ki:

„A balpofán egy ezüst forint nagyságu horzsolódás; a jobb pofán egy huszkoronás arany kiterjedésű zuzódás; a térdkaléson két darab egykoronás nagyságu ütés és a hátán hét darab huszfilléres mekkoraságu bőrhámlás; tehát az egész testen 25 korona 40 fillér összegű külerószak.”

TORVÉNYKEZÉS.

§ Huszonhatkoronás perből — négyszázhusz háromkoronás perköltség. Ilyen címen lapunk szerdai számban közölt cikkre Maria Sándor dr. lippai ügyvéd terjedelmes nyilatkozatot küldött be, amelyben kijelenti, hogy nem egy, de tizenhat ügyben számitott fel négyszázhuszonhat korona harminchat fillér költséget. Azt mondja továbbá: Nem való, hogy Balázs Dimitrie pöre hosszadalmas jogvitára adott okot, mert az ellene kibocsátott fizetési meghagyásnak ellene mondott ugyan, de az idősítés dacára a tárgyaláson meg nem jelenve, elmakacsoltatott. Mivel ezután sem fizetett, ellene a végrehajtási lépések fogvatba vétettek s ezeknek során a méria radnai kir. tkvi hatóság 1663—1906. tkvi számú végzésének tanúsága szerint Glück Nándor követelésének teljes kiegyenlítésére 77 kor. 02 fillér jutott, a mit a méria radnai kir. adóhivataltól 5 vett fel és számolta el Glück Nándornak.

A nyilatkozat így végződik:

Az, hogy Glück Nándort pofonnal fenyegettem — igaz, de ezt azért tettem, mert vagyok mindig az az ember, aki igaztalan támadásokat elhárítok magamtól, ha kell, a bíróság előtt, ha kell azon kívül is a maga módja és az emberek szerint igazolásul eme eljárásomnak mégis felhozom, hogy Glück Nándor jogi képviselője jelenlétében s bizonyára ennek öröme egy megjegyzést tett, mire én azt mondtam: „Fogja be a száját, ha nem tetszik eljárásom, a bíróság bizonyára megoltalmazza. Ott s ha a bíróságon kívül még megjegyzéseket tesz, kaphat egy pofont is, mert azért, amit a bíróságon kívül mond s a bíróságtól nyomban megtörítésben nem részesül, szerzek én magamnak elégtételt.” Amit mondtam, azért helyt állok, tegyen aztán Glück ur azt, ami neki tetszik.

§ Apa és leánya. Várkonyi István, az ismert nevű szocialista vezér már hosszabb idő óta meghasonlásban él a családjával s felesége ellen válópört is indított. Ezen válópörben ez év április 9 én tanuként kihallgatták Várkonyi leányát, Mariskát, aki atyjára nem kedvező vallomást tett. Mikor a tanukihallgatásnak vége volt, az apa összetalálkozott leányával a törvényszéki palota előtt az Alkotmány-utcában. Várkonyi ingerülten támadt leányára s súlyos becstelenségtől kifejezésekkel illetve, a kezében levő esernyővel inzultálni akarta, de ezen szán-

dékában az eset szemtanul megakadályozták. Várkonyi Mariska, aki egy előkelő állami tisztviselőnek a felesége, nem hagyta megtorlatlanul az inszultust s büntető feljelentést tett becsületsértés vétségéért atyja ellen. A büntető járásbíró Várkonyi Istvánt el is ítélte 50 korona pénzbüntetésre. Várkonyi felebbesése folytán ma került tárgyalásra az ügy a törvényszék felebbviteli tanácsa előtt. A tárgyalás elején Várkonyi kijelentette, hogy felebbesését visszavonja. Ezen kijelentés után Várkonyi Mariska jogi képviselője is visszavonta a büntetés súlyosbítása céljából bejelentett felebbesését s az ítélet jogerős lett.

VÁROS ÉS MEGYE

Aradváros közgyűlése.

— A tárgysorozat. —

Folytatólagos sorrendje az Arad sz. kir. város törvényhatósági bizottságának 1908. évi július hó 6-án d. u. 4 órakor tartandó rendes havi közgyűlésén tárgyalás alá kerülő ügydaraboknak: 22. Müller Károly törvényhatósági bizottsági tag indítványa az Aradon létesítendő második műegyetem tárgyában. 23. A tanács előterjeszti, hogy Tömör Sándor, Fígus Albert, Rettenbacher György, Dangi Jánosné, Schellenberg Béla, özv. Schwab Antalné és Jenei László által épített új épületekre a községi adómentesség megadassék. 24. A tanács előterjeszti, hogy Kereszturi Mihály által emelt új házra, mint külházi épületre a községi adómentesség meg ne adassék. 25. A közlekedési bizottságnak javaslata a közvilágítási szerződésnek meghosszabbítása iránt. 26. A tanácsnak előterjesztése a m. kir. belügyminiszterium azon leirata tárgyában, melylyel az automobil omnibus szabályrendeletet jóvá nem hagyta. 27. A tisztii ügyészség betérjeszti Szabó Alberttel a város részére szükséges üveges munkáknak elvállalása iránt megkötött szerződést jóváhagyás végett.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS

— Nagy hausse a tőzsdén. Budapesti tudósítónk jelenti: A tőzsdén ma ismét nagy áremelkedés volt. A tegnapi záróárakhoz képest az októberi buza 64 fillérrel, az októberi rozs 66 fillérrel, a zab 26 fillérrel, a tengeri 46 fillérrel és a júliusi tengeri 32 fillér emelkedéssel zárult.

— Tömegárak vasuti szállítása. Az ősszel várható tömeges áru és terménykiszállítások, továbbá a folyó évi szeptember havában tartandó katonai nagy hadgyakorlatokon résztvevő csapatok elszállítása, végül a vasúti nagy beruházási munkálatokhoz szükséges anyagok állandóan nagy tömegben való szállítása a vasúti teljesítő képességét előre láthatólag oly mértékben fogják igénybe venni, hogy kocsik állományának lényeges gyarapodása dacára is számolni kell a bekövetkező kocsik hiányával. Ez okból az aradi kereskedelmi és ipar kamara figyelmestül a nagyobb kereskedelmi és ipari vállalatokat, hogy részükre elszállítandó s szállítási időhöz nem kötött tömeges áruk, (például: tégla, szén, só, érc, kő s. b.) zömét még a nyár folyamán, minden esetre azonban az erősebb őszi forgalom bekövetkezte előtt folyó évi szeptember közepéig lehetőleg elszállítsák.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

— Az Aradi Közlöny távirati tudósítása. —

Budapest, július 2.

Amerika $\frac{1}{4}$ -al magasabb. 15 ezer mm. 25 fillérrel magasabb.

As árak 50 kilónként számítva:

	Déli sárlat	2 órai sárlat
Buza októberre . . .	11.13—11.14	11.16—11.17
Zab októberre . . .	8.44—8.45	8.41—8.42
Rosza októberre . . .	9.19—9.20	9.21—9.22
Tengeri májusra . . .	7.05—7.06	7.13—7.14
Tengeri júliusra . . .	7.07—7.08	7.14—7.15

Zárul 5 órakor:

Osztályi hitelrészvény	619 —
Magyar hitelrészvény	757 —

IDEGENEK ARADON.

— Július 2. —

Központi szálló. Guttman Henrik kereskedő Temesvár. — Eggar Ignác utazó Budapest. — Weisz Vilmos utazó Vac. — Hertzka Ármin kereskedő Budapest. — Faragó Miklós utazó Budapest. — Roschild Mór utazó Budapest. — Kovács Tivadar ügyvéd Nagyvárad. — Wanscheda Ervin gazdatiszt Temesvár. — Marházy Miklós szinigazgató Kecskemét. — Király Lipót gyáros Budapest.

Fehér Kereszt szálló. Hönic Ernesztne magánzó Budapest. — Waldmann Sándor utazó Budapest. — Hönic Jakab utazó Budapest. — Kinyort Adolf utazó Bécs. — Binder Istvan utazó Károlyfürdő. — Polák A. fréd utazó Bécs. — Sommstein Adolf utazó Bécs. — Broch Lipót utazó Bécs.

Vass szálló. Baron Mór utazó Budapest. — Weisz Mór utazó Budapest. — Hay Adolf utazó Budapest. — Komjáti József állomási előjáró neje Dobra. — Veselioszky István utazó Budapest. — Kozzander Ferenc utazó Dorottya. — Fichoff Gyula utazó Budapest. — Goldschlagen Salamon kereskedő Budapest. — Sohner Sándor birtokos Siklós. — Neumann Kálmán utazó Budapest. — Rosner Ede utazó Budapest.

Pannonia-szálló. Radig Károly üzemvezető Pécs. — Klein Márton kárpitomester Elek. — Pölnitz Károly vasuti főhivatalnok Dées. — Besnyák József birtokos Holdmezés.

NYÁRI SZINHÁZ.

Péntek, 1908. évi július hó 3-án:

Tapolcai Dezső a budapesti Vigaszínház tagjainak vendégfelléptével:

Nincs-e valami elvámolni valója?

Bóhózat 3 felvonásban. Írták: Hennequin és Weber.

SZEMÉLYEK:

De Trivella	Tapolcai D.	Frontignac	Leövey Leo.
Doupoint	Várnay Jenő.	Couzan	Borbély S.
Doupointné	Benkőné.	Des Barbétes	Ujj Kálmán.
Paulette	H. Körös-y J.	Kis aranyérem	Faludy K.
Lise	H. Harmath J.	Zézé	H. Novák I.
La Baule	Dolly Lajos.	Rendőrbiztos	Szabó László

Kezdete 8 órakor.

URÁNIA SZINHÁZ.

(Báró Simonyi-utca 1. szám, Szabadságtér mellett.)

A német császári pár látogatása Korfu szigetén.

Műsor 1908. július hó 3-án, pénteken:

1. Zene és költészet. Humoros. — 2. Két fivér. Dráma. — 3. Bűvös kockajáték. Színes, fantasztikus kép. — 4. Ámor csintalanságai. Humoros. — 5. Gyermekek imádság. Megható dráma. — 6. Amerikai milliomosok kutyái. Tanulságos. — 7. Segítség a kellő időben. Dráma. — 8. Pélelem az apachoktól. Rendkívül nevetető. — 9. A német császári pár Korfu szigetén. Szenzációs látványosság. Minden előadás alatt katonazené játszik. — Cukraszada.

Előadások: Este 7 órától 11 óráig.

Az előadásokra bá mikor be lehet menni.

NYILTER.

Az „ÜSTÖKÖS“

a legjobb magyar vicclap.

Hetenkint 20 oldal, színes képek.

Előfizetés: Félévre (jul., dec.) 6 korona.

Negyedévre (jul., okt.) 3 korona.

Aki a félévi előfizetést most beküldi, ingyen kapja az 1907. évi teljes bekötött évfolyamot. (700 oldal vicc, kép, stb.)

Utaltvány cím: Üstökös, Budapest V. ker. Szabadságtér II. 2348

Dr. WIENER GYULA

fogorvosi műtermét

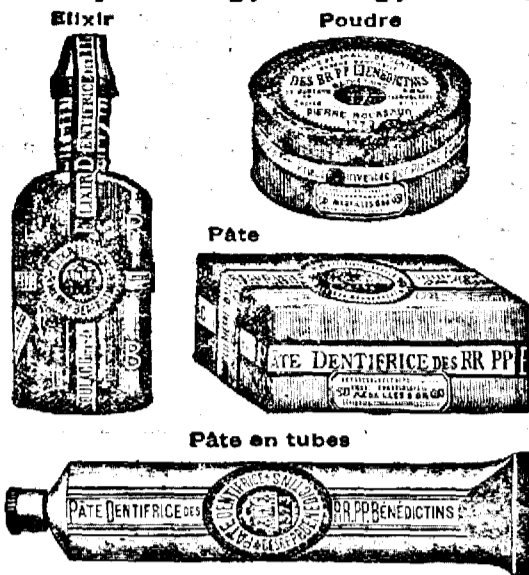
Szabadság-tér 20. szám

Gróf Nádasdy palotába

helyezte át.

Rendel reggel 7 órától.

RR. PP. Benedictins-féle Szájviz, fogpor, fogpasta.

DENTIFRICES Elixir, Poudre, Pâte

DES RR. PP. **BENEDICTINS**

de l'Abbaye de SOULAC

Eredeti csomagokban kaphatók a megfelelő üzletekben.

Szükségem van egy szak-
képzett, szép írásu, gép-
írást is értő

könyvelőre,

ki már nagyobb üzletekben huzamosabb ideig működött, esetleg a román nyelvet érti.

Ajánlatok arckép és bizonyítvány másolattal hozzám intézendők. 2348

Steiner Ferencz

nagykereskedő, Déva.

Napernyők

minden színben és fekete óriási választékban, legjutányosabb árak 1881 mellett.

Hoffmann Sándor
Színház-épület.

Telefon 638.

FISCHER ÁRMIN

szobafestő és mázó

Vörösmarthy-utca 3.

A legegyszerűbbtől a legdiszesebb kivitelig elvállal munkákat ugyanolyan helyben, mint vidéken. 1908

DEPILLOR Tyúkszemétől

HAJVESZTÓ.

E csodahatású szerrel minden oly helyről, a hol a hajnövés alkalmatlan, mint arc, nyak, kezek, azt egy pár perc alatt minden fájdalom nélkül eltávolítja. **Ára utasítással 1 korona.**

mindenki megszabadul

a Hajós-féle ANAGALLIN használata által. Nem piszkít, nem ragadós, kezelése igen egyszerű.

Ára utasítással 70 fillér.

Ovakodjunk az utánzatoktól. Csak olyan készítményt tessék elfogadni, ahol „Anagallin” szó látható.

Poloskák

kiirtására legjobb szer a

Phenolsav.

Még a petéket is kiirtja, a butorokat nem támadja meg.

Ára egy üvegnek 70 fillér.

Ideális, legjobb, legtartósabb amerikai

Gummi-óvszer

NEVER.

6 darab egy eredeti fémdobozban 2 korona.

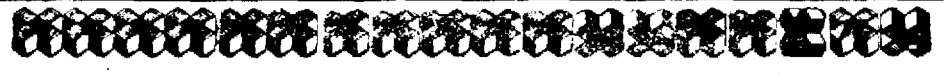
A fenti szerek kaphatók az egyedüli készítőnél:

Hajós Árpád

gyógyszertárában

241

Arad, Andrassy-tér 22. sz., a megyeházzal szemben.

LAJÓVÓ

AZ

EUFONE

EGYEDÜL

TÖLCSERKÉNY

LEVEGŐ

TAKELETISÉGBE

KEZITÁSKÁBAN HORDHATÓ

BESZÉLŐGÉP

EUFON RÉS.ZV. TÁRS. BUDAPEST, FERENCZIEK-TERE 2.

KÉRJÜNK ARJEGYZÉKET

18159—1908.

Hirdetmény.

Miután az 1907. XIX. t.-c. 3. §-a azt rendeli, hogy minden géptulajdonos a maga költségén köteles az összes gazdasági gépeknél alkalmazott összes munkásokat, ideértve a gépészt is, az országos Gazdasági Munkás és Cselédségély pénztárnál baleset ellen biztosítani, és miután továbbá azon esetben, ha a géptulajdonos ezen kötelességének nem tesz eleget, ezen mulasztásából eredő teljes kárért a munkásnak, illetőleg jogutódainak akkor is felelős, ha a munkaközben bekövetkezett baleset körül őt különben semmiféle mulasztás nem terheli, s miután végül a törvény értelmében a gazdasági gépeknél dolgozó munkások biztosításáért a felelősség még abban az esetben is a géptulajdonost terheli, ha akár valamennyi gépmunkást, akár azoknak csak egy részét is nem a géptulajdonos, hanem a gépmunkát végeztető munkaadó állítja a géphez.

Figyelmeztetjük a cséplő és egyéb gazdasági gépek tulajdonosait, hogy amennyiben a gépeiknél dolgozó munkások vagy azoknak csak egy része is a pénztárnál biztosítva nincsenek, azokat haladéktalanul biztosítsassák még pedig az 1902. évi XIV. t.-c. 25. §-a értelmében általán biztosítás szerint, amely a legelőnyösebb.

Bővebb felvilágosítást dr. Angel István aljegyző (emelet 67. sz. ajtó) nyújt az érdeklődőknek.

Arad, 1908. évi június hó 22.

A városi tanács.

OLLA

gummikülönlegesség

bebizonyított legjobb prés-servatív újdonság. Egyedül főraktár:

Vöröskereszt Drogeria

Arad, Weitzer János-u 2

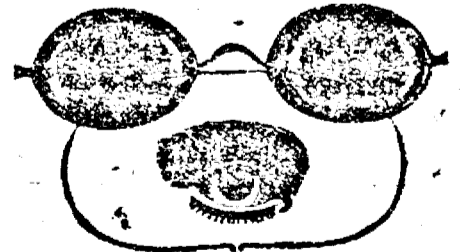
18 szabadalom.

Elsőrendű látványtervező üzlet.

DICK SAMU

Órák és látványtervezés

Arad Andrassy-tér és Weitzer János-utca sarkán

Elad és javít mindennemű órákat két évi jótállás mellett a legolcsóbb áron. Raktáron tart mindennemű színházi látványterveket a legkülönbözőbb kiállításban. Legfinomabb lorgnőtek, orrcsüptetők és szemüvegek, arany, ezüst, nickel és tekenőbeka csont keretekben, legjobb üvegekkel.

• Nagy raktár sűrűségi fokmérőkben, bor, must és szesz részére, továbbá mindenféle hőmérők, mindennemű kivitelben.

Szemüvegek és orrcsüptetők orvosi rendellet szerint azonnal készíttetnek.

Védekezünk a

MOLYOK

ellen.

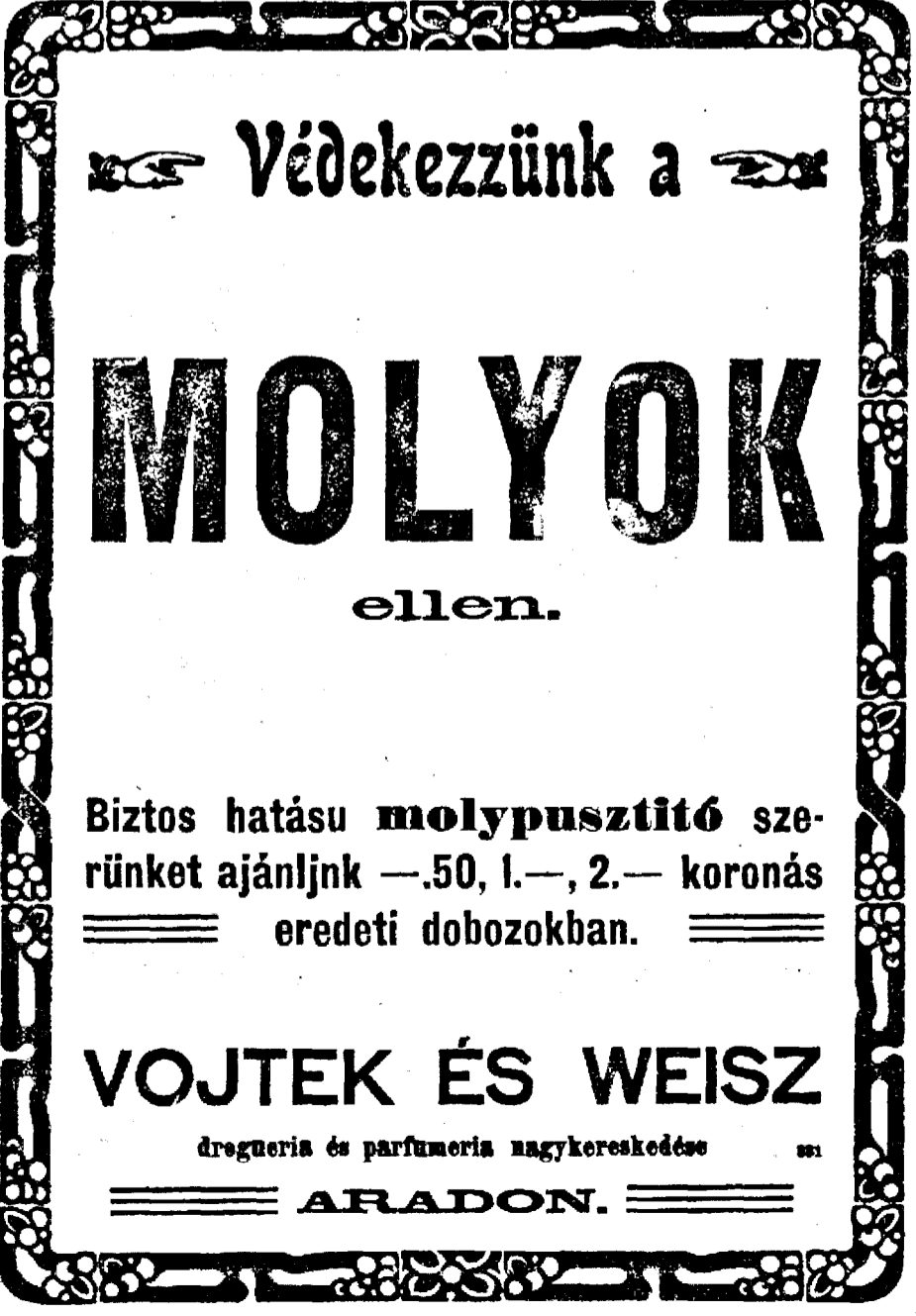
Biztos hatású molypusztító szerünket ajánljuk —.50, 1.—, 2.— koronás

eredeti dobozokban.

VOJTEK ÉS WEISZ

drogueria és parfumeria nagykereskedése

ARADON.

APRÓ HIRDETÉSEK.

Zanoncok

felvétetnek ellátással Rothstein Mór fűszer és csemege kereskedésében Arad, Szabadság-tér 3. 2374

Jó üzlet és korcsma eladó.

Román községben házzal együtt oly helyen, hol ezentul nagyobb erdőmunkálatok lesznek, jelenleg is már sok munkás és állandó fuvarozás van, biztos ekzsztencia, betegség miatt a legkedvezőbb lefizetési feltételekkel eladó. Czim: Messer Simon Branyest, up. Facset, 2408

Utikönyveket (Bädeker)

állandóan raktáron tart Ingusz I. és Fia könyvkereskedése Arad, Weitzer János-utca. Arad és temesmegyei telefon 517. sz. 201

Keresek

4 szobás lakást szeptemberre főtéren, vagy ennek mellékutcáiban. Ajánlatok Baumann fűszerüzletébe (Boros Béni-tér) küldendők. 2400

6-8 osztályt végzett

fiatalember gyógyszerész gyakoronokul elfogadtatik. Batthyányi-utca 17/a. 2342

Kerestetik

július hó 10-iki belépéssel egy gépészkovács Kera bérgazdaságába, Pusztá Tamánd. 2372

Kerestetik azonnali belépéssel

egy tisztességes, megbízható házaspár házmesternek fizetéssel. Cím a kiadóhivatalban. 2389

Veszek könyvtárakat

és hangjegyeket. Minden újdonság raktáron. Antiquarkönyvek. Könyvtárak berendezése. Kölcshankönyvtár. Egész könyvtárak vétele. Kerpel Izsák könyv- és papirkereskedése, Aradon. 212

Eladó

a belvárosban egy 2200 koronát jövedelmező ház. Bővebbet e lap kiadóhivatalában. 1918

Pörkölt szalonna,

légenszáritott, oldalankint 35-60 kg. nehéz, kapható Rauchbauer Nándornál, Ujszentannán. 1991

Ügyes vasesztergályos

kerestetik azonnali belépésre. Cím a kiadóban. 2392

Használt

Ólom

megvételre kerestetik

Szép mell

két hó alatt szereshető a „Pillules Orientales” által, mely az egyet-en szer, miáltal a mell fejlődését előmozdít-hatjuk, annak erősségét hely-reállítják és a női ke-benek gyönyörű feltormát ad, anélkül hogy az egész-ségére kártékony lenne.

As arsenikum mentességét feleltetik. Kiváló orvosok által elismertve. Teljes díszítés. 1 doboz használati utasítással 6 korona 54 fillér. Bérmontre.

J. Ratté, gyógyszerész Paris. Raktár Budapest: Török József gyógyszerárában, Király-utca 12. 5784

Permetező javítások elfogadtatnak.

M. kir. szabadalmazott

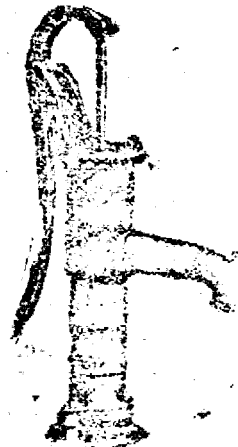
Borszivattyúk

és hozzá való legjobb minőségű gummi csövek legolcsóbb gyári áron.

A szivattyu hengerből a bor utolsó cseppig kifolyik, a szőlő magvak, héjak és egyéb tisztátlanóságok azonnal továbbittatnak, ezáltal a szivattyu nem romlik és a bort nem ronthatja, a gépezet jó működéseért 3 évi jótállás, ingyen javítás.

Tüzi fecskendők

Golyó szelepekkel. Közse-geknek legalkalmasabb, mert homokos és sáros víz használatánál sem tagadják meg a szolgálatot, — a gép jó működéseért 3 évi jótállás (ingyen javítás), hozzá való országos egység-s csavarok és a legjobb minőségű belül gumirozott kenderesövek a legolcsóbb árban.

Kutak

a hozzávaló csövekkel olcsóbbak és jobbak, mint bármely bel-vagy külföldi gyárban.

Hönig Ottó

m. királyi szabadalmazott tüzi fecskendő és szivattyu készítő. 351

Arad, Rákóczi-utca 27. sz.

Elsőrendű pörkölt, nehéz

szalonna

jutányos áron kapható

Meisztrovich Jánosnál

Aradon. 2357

NÁDPATAK gyógyfürdő

Jed, kénes és ferrással megáldott fürdőhelye.

— Pótolja Lipik, Hall és Csiz vizet. —

Rheuma, köszvény, ischias bántalmaknál utólréhetetlen gyógyeredménnyel. Női betegségek, vérszegénység és idegességnél kiváló gyógyhatással. Idény június 1-től szeptember elejéig. Egy órai kocsit a polyandvartól Nagykü-küllő vármegyében. Erdők, árnyékos sétányok, modon lakások, zone, első osztályu ellátás. Elő és utóidényben tetemes áronedmény a szobaárakból. Vasuti allomása Alsó-Szombafalva, hol minden alkalommal kocsik kaphatók. Postahivatala Nagy-Sink, naponkénti postaforgalommal. Prospektust bérmentve küld és mindennemű felvilágosításokkal a legnagyobb készséggel szolgál 2381

a fürdőkezelőség.

BUZIASI PHÖNIX ÁSVÁNYVIZ

Vese- és hólyagbajoknál minden vizet felülmul.

Kellemes, kissé savanykás ízű, vasmentesített, szénsavdús.

rendkívül üdítő asztali viz.

Orvosilag ajánlva. 5881 Orvosilag ajánlva.

Ivógymódra használva, vese- és hólyagbajoknál, a vesemende idült hurutjainál, húgykő- és fővényképzésnél, a légutak és a kiválasztószervek hurutos bántalmainál kitűnő hatásnak bizonyult. — Prospektust kívánatra küld a ferrákezelőség.

Muschong buziasí gyógyfürdő igazgatósága Buziasfürdőn.

Csak a vásár tartamára:

Ferenc-tér

utolsó sátora

Szép karlsbadi

porcellán edény.

Hallatlan olcsó!

Gyönyörű disztárgyak.

Egyetlen háziasszony se mulassza el nálam szükségletét fedezni.

Tisztelettel 2396

GEWING L.